

Globaalit suomalaisverkostot

**Tarvekartoitus ulkomailla asuvien suomalaisten
ja Suomeen palanneiden sosiaalisen pääoman
verkottamisesta suomalaisyritysten käyttöön**

Sari Korkalainen

**Web Reports No. 4
Siirtolaisuusinstituutti, 2004**

Sisältö

1. Johdanto	3
2. Suomalaiset maailmalla	4
3. Suomeen paluu.....	10
4. Verkostoituneet suomalaiset ja kansainvälistyminen.....	14
4.1. Yleisiä ulkosuomalaisia verkostoja.....	16
4.2. Alueellisia verkostoja.....	17
4.3. Yrittäjien ja eri ammattiliittojen verkostoja	18
4.4. Paluumuuttajien verkostoja	20
5. Mallia muista maista?	20
6. Tarvekartoituksen tuloksia	23
6.1. Tietotaitorekisterin tarve ulkosuomalaisten näkökulmasta	24
6.2. Tietotaitorekisterin tarve paluumuuttajien näkökulmasta	27
6.3. Tietotaitorekisterin tarve suomalaisyritysten näkökulmasta	29
7. Pohdintaa tietotaitorekisterin mahdollisesta sisällöstä ja toteutustavasta.....	31
Viitteet.....	34
Lähteet.....	35

1. Johdanto

Verkostoituminen on mahdollistanut globalisaation etenemisen, sillä verkostojen myötä paikka ja aika ovat menettäneet merkityksensä ja laajimmat verkostot kattavatkin koko maailman, tässä ja nyt. Menestyksekkään verkoston kannalta olennaista on paitsi eri toimijoiden yhteistyö, niin myös yhteydet eri tieto- ja osaamisverkostoihin ja kyky yhdistää niistä kumpuavia tietoja ja taitoja. Vaikka verkostot nähdään usein modernin tietoyhteiskunnan synnyttämänä, niin ne eivät kuitenkaan ole mikään uusi ilmiö, mutta sen sijaan moderni tietoyhteiskunta on korostanut verkostojen merkitystä, nostanut niiden toiminnallista ja taloudellista arvoa, sekä muuttanut verkostoitumisen tapaa, nopeutta ja volyyymiä. Lisäksi erilaiset verkostot toimivat tärkeänä voimavarana ja innovaation lähteenä taloudellisessa ja sosiaalisessa toiminnassa.

Erityisen tärkeää on painottaa sitä, että osaamisverkostot muodostuvat ihmisistä ja heidän tietotaidoistaan, ja kun nämä osaajat verkottuvat, syntyy uusia ideoita, innovaatioita ja tietämystä (Hautamäki 2001). Osaamisverkostoihin kuuluvien ihmisten taustalla on yhteisiä tekijöitä, kuten maantieteellinen sijainti, historia, samanlaiset olosuhteet, kieli tai tapa keskustella asioista, koska niistä syntyy yhteisöllisyyden tunne. Ei silti riitä, että ihmiset tuntevat toisensa ja ovat keskenään vuorovaikutuksessa, sillä ratkaisevana tekijänä on jaettu ymmärrys verkostosta ja sen tarkoituksesta. Lisäksi osaamisverkoston menestyksen ratkaisee ihmisten välisen vuorovaikutuksen laajuus ja intensiivisyys (Coe & Bunnell 2003). Tutkimuksissa on myös todettu, että uuden tiedon luominen ja oppiminen tapahtuu helpoiten verkostossa, joka ei ole liian yhtenäinen, vaan jossa verkosto kokoaa yhteen monipuolisesti erilaisia osaajia (Hailikari et al. 2000).

Yritysmaailmassa asiakkaat hakevat yhä monipuolisempaa osaamista, mutta koska suomalaisyritykset ovat yleensä melko pieniä, pidetään verkostoitumista yhtenä keinona vastata asiakkaiden tarpeisiin. Varsinkin pienten toimijoiden välinen yhteistyö on synnyttänyt erilaisia yritys-, toimiala-, henkilö- ja kaupallisia verkkoja. Tällaisille verkostoille on ominaista henkilöstön monitaitoisuus, sekä lisääntyneet osaamis-, muutosvalmius- ja sitoutumisvaatimukset (Kairinen et al. 2003). Toisaalta pienessä maassa, kuten Suomi, myös markkinat ovat pienet, joten verkostoituminen ulkomaille on olennaista yrityksen kasvun kannalta. Varsinkin huipputeknologiayritysten kasvun lähes ainoana vaihtoehtona nähdään ulkomaan markkinat (Cardwell et al. 1999). Niinpä viime vuosikymmenten aikana kansallisten rajojen merkitys maamme yritystoiminnassa onkin hälventynyt ja nykyisin kansainvälinen kilpailu koskee lähes kaikkia toimialoja. Kansainvälistyminen tarkoittaa hyviä yhteyksiä ulkomaille; on tärkeää olla tietoinen muista kilpailijoista ulkomaan markkinoilla tai tuontimaan raaka-ainehinnoista, puhumattakaan viennin kohdemaan kuluttajatottumuksista.

Yksilöiden sosiaalisista suhdeverkoista puhuttaessa viitataan usein sosiaaliseen pääomaan, joka nähdään merkittävänä tuotannontekijänä. Lausahdus ”*it's not what you know, but who you know*” kuvaa tätä ajatusta ehkä parhaiten. Tämän tutkimuksen kannalta mielenkiintoisia ovat juuri nämä sosiaaliset verkostot, jotka syntyvät tietyn ajankohtaisen tarpeen mukaan ja joihin osallistuvat yksilöt voivat olla missä päin maailmaa tahansa. Nämä verkostot nähdään usein heikompiina kuin perhe- ja työsiteiden kautta syntyneet verkostot, mutta yhtä kaikki, niiden tarvesidonnaisuuden vuoksi ne voidaan nähdä aivan yhtä tärkeinä. Tarvesidonnaiset verkostot lisäävät yhtäläillä ihmisten yhteenkuuluvuutta, levittävät tietoa ja auttavat hallitsemaan tiettyä elämäntilannetta. Tieto- ja viestintäteknikan kehittyttyä yksittäisten ihmisten sosiaaliset verkostot ovatkin muuttuneet monipuolisemmiksi ja laajemmiksi kuin koskaan. Nykyään verkostoja käytetään niin työhön, oppimiseen, vaikuttamiseen kuin huviinkin (Hautamäki 2003).

Myös työntekijän kannalta Suomi nähdään usein kapasiteetiltaan heikkona ja erityisesti korkeasti koulutetut hakeutuvat entistä hanakammin töihin ulkomaille. Toisaalta yritysten kansainvälistyminen monesti jopa edellyttää työntekijöiden liikkuvuutta kansainvälisellä työkentällä. Tilastojen mukaan viime vuosikymmenen lopussa vuosittain ulkomaille lähtijöistä noin kolmetuhatta oli korkeasti koulutettuja, ja Akavan mukaan sen liittoihin kuuluvista jäsenistä yli viisituhatta henkeä asui ulkomailla vuonna 2002. Eniten ulkomaille oli lähtenyt Suomen Arkkitehtiliiton, Tieteentekijöidenliiton, Metsänhoitajaliiton ja Suomen Ekonomiliiton jäseniä (Ruckenstein & Stark 2003).

Ajatuksena henkilöverkosto, osaamisverkosto tai tietotaitoverkosto ei ole kovin uusi, sillä muun muassa eri ammattialojen jäsenjärjestöt ovat jo pitkään pitäneet yllä oman alansa ammattilaisrekistereitä ja monesti ne sisältävät myös ulkomailla asuvien jäsenten yhteystietoja. Sen sijaan uutta olisi tietotaitorekisteri, joka keräisi tietoa paitsi laajalti eri alojen suomalaisammattilaisista, niin mahdollisesti myös suomalaisyrityksistä ulkomailla. Osaamisen ja tietämyksen siirtopalveluja tarjoavat verkostot, eli niin sanotut *knowledge matching services* (Hautamäki 2001), synnyttäisivät vuorovaikutusta erilaisten suomalaisyritysten ja globaalien suomalaisen tietotaidon välille. Yritysmaailman näkökulmasta rekisteri toimisi tällöin esimerkiksi ammattilaisten tietotaidon etsintäkanavana, kun taas yksittäisten henkilöiden näkökulmasta rekisteri voisi tarjota linkkejä paitsi ulkomailla toimiviin suomalaisyrityksiin niin myös toisiin suomalaisammattilaisiin. Tutkimuksissa onkin havaittu, että suomalaisyritykset kaipaavat apua kansainvälistymis- ja verkostoitumis-prosesseissa, sekä henkilökontaktien luomisessa ulkomaille, kuten jälleenmyyjien tai tuontitavaran välittäjien löytämisessä (Cardwell et. al. 1999).

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää jo olemassa olevien verkostojen sisältöä – niin koti- kuin ulkomaisten – sekä kartoittaa mahdollisesti perustettavan ulkomailla asuvien suomalaisten tietotaitorekisterin tarvetta. Toimeksiantajana toimi Suomen itsenäisyyden juhlarahasto, SITRA ja työn toteuttajana Siirtolaisuusinstituutin tutkija Sari Korkalainen. Tarvekartoituksen kohderyhmänä olivat ulkomailla asuvat suomalaiset, paluumuuttajat ja suomalaiset pk-yritykset. Ulkosuomalaisia ja paluumuuttajia lähestyttiin internetissä olleella kyselyllä, joka oli avoinna 16.12.2003–12.1.2004 välisen ajan. Linkkiä kyselystä lähetettiin ulkosuomalaisten ja paluumuuttajien erilaisille keskustelupalstoille ja internetissä toimiville ilmoitustauluille, sekä jonkin verran myös suoraan sähköpostitse kohdistettuna. Yrityskyselyt suoritettiin pääasiassa puhelinhaastatteluina.

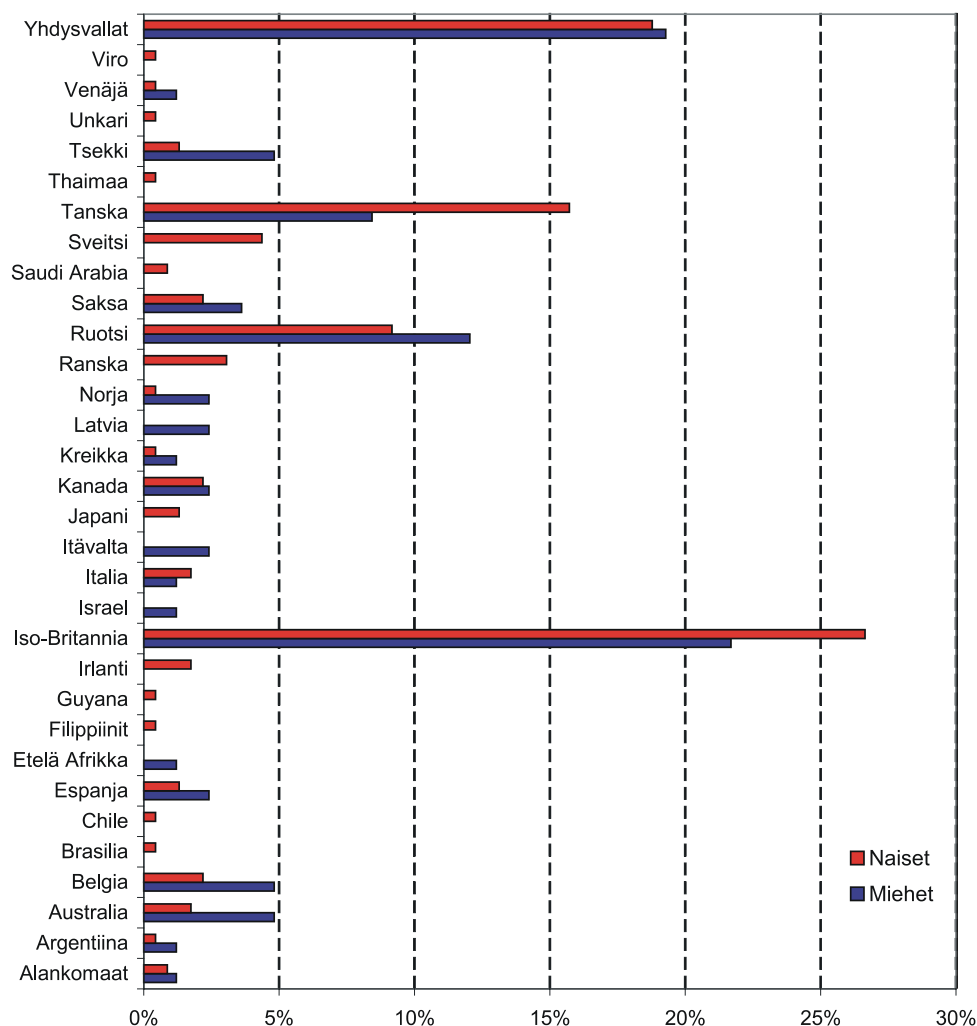
2. Suomalaiset maailmalla

Suomen ulkopuolella asuvien suomalaista alkuperää olevien henkilöiden määrä on yli miljoona, joista vuoden 2003 eduskuntavaaleissa reilulla 200 000:lla oli äänioikeus¹. Näistä äänioikeutetuista ulkosuomalaisista runsaat 60 %:a on naisia (Tilastokeskus 2003). Lähdön syyt ja kohdemaat ovat moninaiset, samoin kuin ulkomailla vietettyjen vuosien määrä. Siirtolaisuudessa voidaan sanoa olleen kaksi päävirtaa: toista maailmansotaa edeltänyt Pohjois-Amerikkaan muutto ja sodan jälkeinen muutto Ruotsiin. Tämän hetkiset siirtolaisuusvirrat Suomesta ulkomaille ovat hajautuneet yhä useampaan kohdemaahan ja nykyään suomalaisia lähtee paljon myös eksoottisempiin maihin. Arvioiden mukaan Suomen väkiluku olisi noin 6–7 miljoonaa ilman maastamuuttoa (Korkiasaari 2003).

On tärkeää tehdä ero erilaisten ulkomailla asuvien suomalaisten suhteen, sillä myös ulkosuomalaisuuteen liittyvät haasteet ovat erilaisia: merkityksellistä on, onko henkilö ulkomailla yksin vai perheensä kanssa, sekä onko hän työkomennuksella tai opiskelemassa

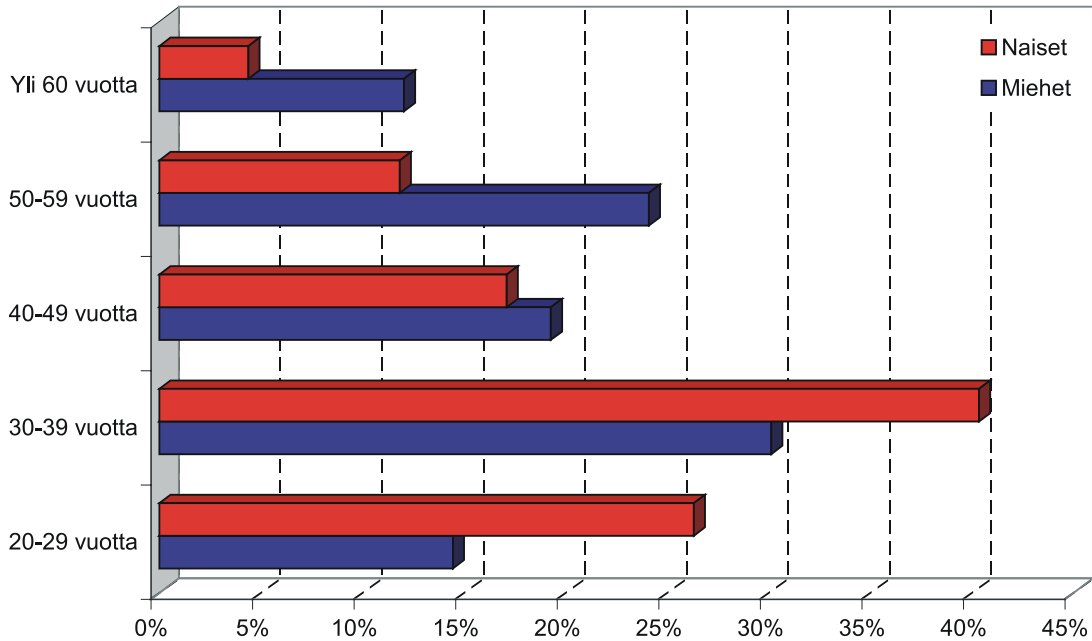
määräaikaisesti vai onko ulkomailla asuminen pysyvämpää, kenties jopa lopullista. Työkomennuksille lähtevistä suuri osa on perheellisiä, joten heidän tilanteessaan ulkomaille muutto voidaan nähdä haasteellisena mukana muuttavan puolison kannalta, joka edelleen on useimmiten nainen. Suuri osa puolisoa seuraavista, lähtötilanteessa olevista naisista on työssä ja yhä korkeammin koulutettuja. Kuitenkaan paluu samalle työnantajalle puolison työkomennuksen loputtua ei ole varmaa ja siksi ratkaisu työpaikan jättämisestä kotimaassa on suuri. Lisäksi mukana seuraavan puolison työnsaantimahdollisuudet ja niihin liittyvät lupa-asiat ovat usein hankalia uudessa maassa. Kahden uran perheiden lisääntyminen rajoit-taakin tällä hetkellä eniten paitsi henkilökunnan työkomennusmahdollisuuksia niin myös -haluja (Saviaro 2002).

Ulkomailla asuville suomalaisille suunnattuun internetkyselyyn vastasi 312 ulkosuomalaista, joista lähes kolme neljäsosaa oli naisia. Eniten vastauksia tuli Iso-Britanniasta, Yhdysvalloista, Tanskasta ja Ruotsista. Kokonaisuudessaan vastauksia tuli kuitenkin jokaisesta maanosasta (kuva 1). Suurin osa vastaajista kuului ikäryhmään 30–39-vuotiaat, mutta sukupuolittain tarkasteltaessa vastanneiden miesten keski-ikä oli korkeampi ja naisten alhaisempi (kuva 2). Vanhin vastanneista oli 75-vuotias ja nuorin 21-vuotias. Vastaajat olivat hyvin korkeasti koulutettuja, sillä noin puolella oli yliopistokoulutus ja liki viidennes oli käynyt

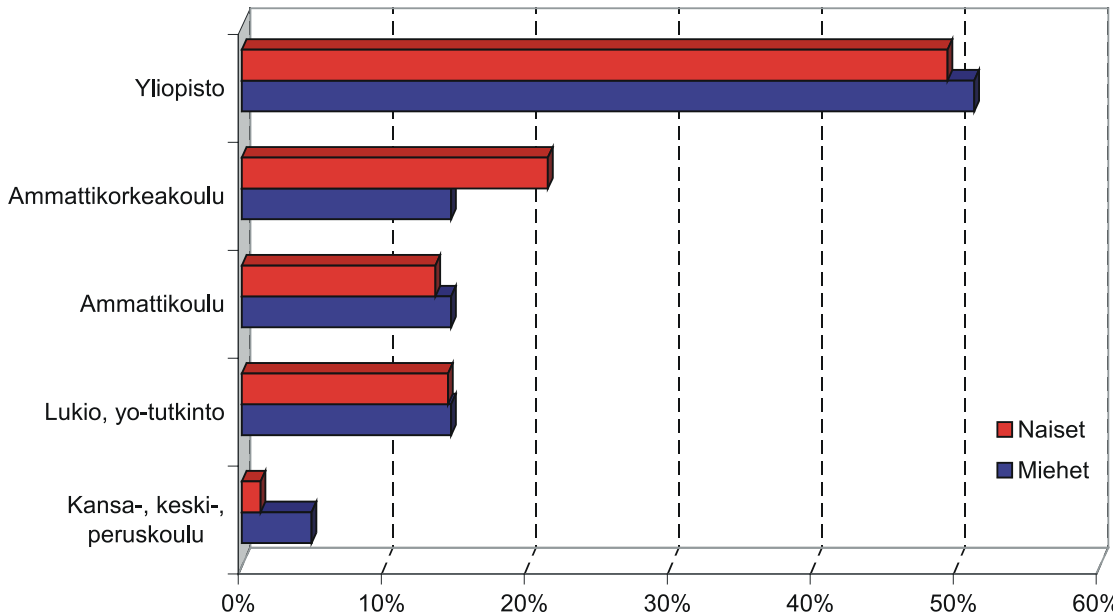

Kuva 1. Kyselyyn vastanneiden ulkosuomalaisten nykyinen asuinmaa.

ammattikorkeakoulun (kuva 3). Suurin osa vastanneista oli muuttanut nykyiseen asuinmaahansa Suomesta, mutta noin neljäsosa oli muuttanut muualta ulkomailta, mikä antaa olettaa maastamuuton seuraavan enenevässä määrin toista. Suosituimpia uudelleen muuton lähtömaita olivat Iso-Britannia, sekä naisilla Saksa ja miehillä Ruotsi. Naisilla ensisijainen syy ulkomaille muuttoon jakaantui suhteellisen tasaisesti aviopuoliso tai seurustelukumppani, oma työ, opiskelu ja puolison työ -vaihtoehtojen kesken (kuva 4). Sen sijaan miesten pääsääntöisenä syynä ulkomaille muuttoon oli lähinnä oma työ. Lisäksi varsin suuri osa naisista

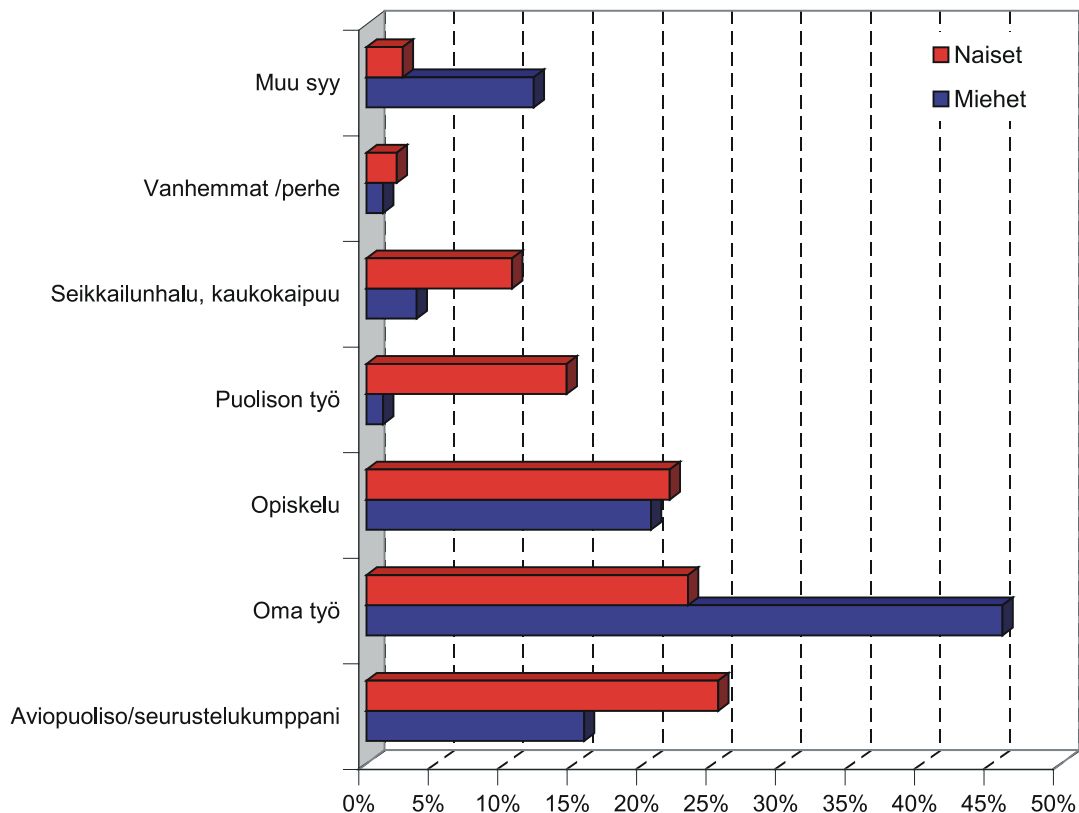
Kuva 2. Kyselyyn vastanneiden ulkosuomalaisten ikäjakauma (83 miestä ja 229 naista).

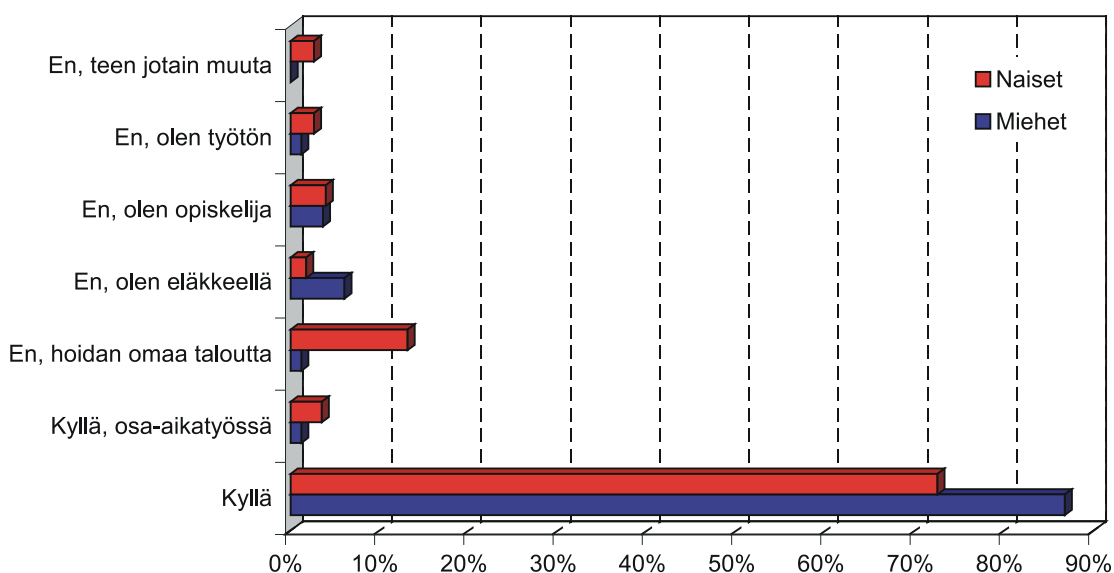
Kuva 3. Kyselyyn vastanneiden ulkosuomalaisten koulutustausta.

ilmoitti ulkomaille muuton syyksi seikkailunhalun ja kaukokaipuun, kun miehillä se oli ollut ensisijaisena syynä vain muutamissa tapauksissa.

Suurin osa vastaajista oli vastaushetkellä työelämässä (kuva 5). Miesten keskuudessa yleisimpiä toimialoja olivat informaatioteknologia ja konsulttipalvelut, kun taas naisista

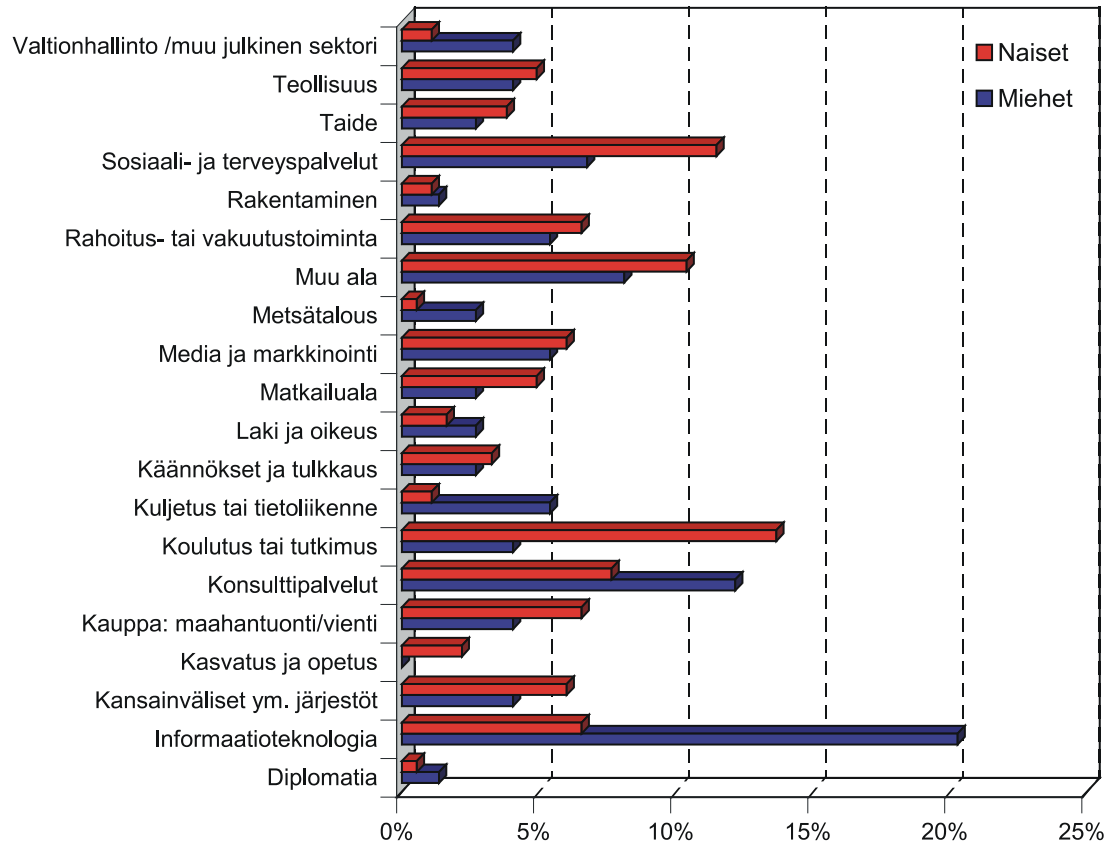

Kuva 4. Vastanneiden ulkosuomalaisten ensisijainen syy ulkomaille muuttoon.

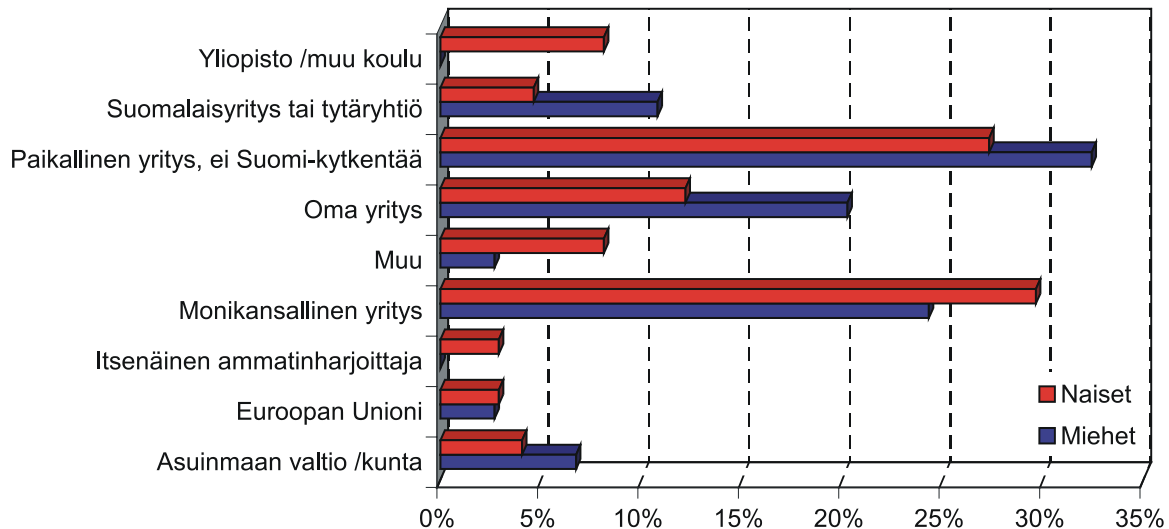

Kuva 5. Oletteko tällä hetkellä työssä?

enemmistö työskenteli koulutus- ja tutkimussektorilla sekä sosiaali- ja terveyssektorilla (kuva 6). Yleisimpiä vastanneiden ulkosuomalaisten työllistäjiä olivat monikansalliset yritykset ja paikalliset yritykset, mutta lisäksi varsin monella oli oma yritys². Ainoastaan viitisen prosenttia vastaajista oli töissä suomalaisessa yrityksessä tai sen tytäryrityksessä (kuva 7). Naisista 13 % ilmoitti hoitavansa omaa taloutta työn sijaan. Kuitenkin monet omaa

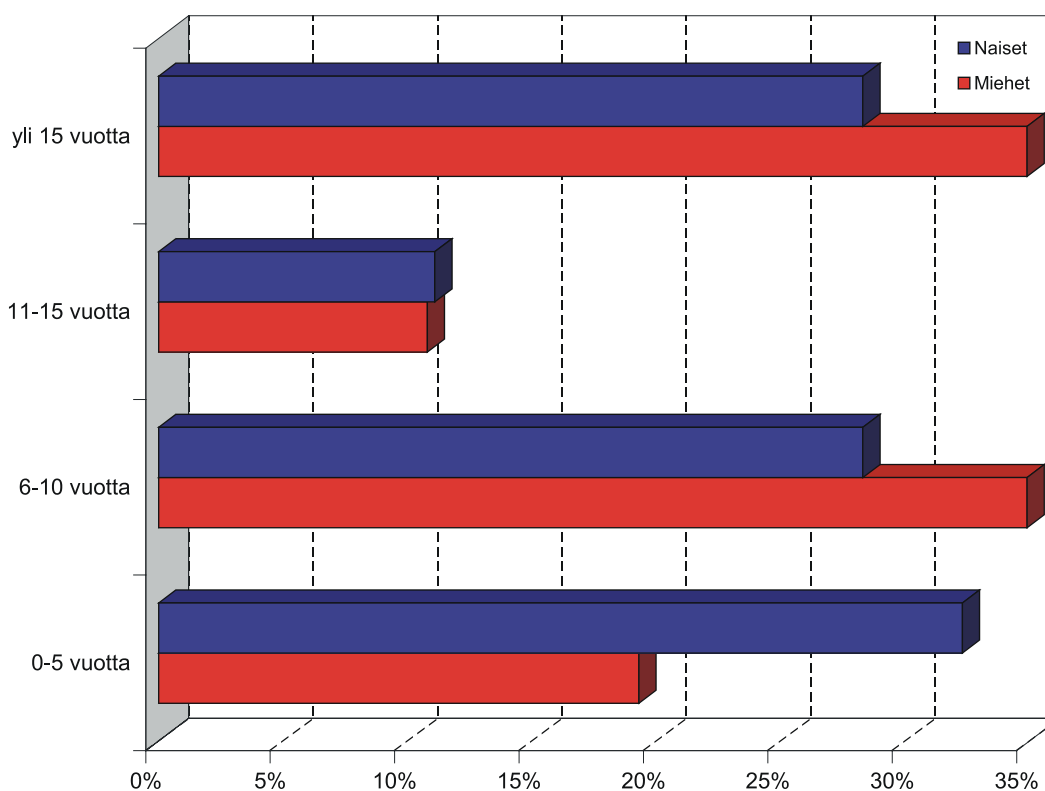
Kuva 6. Kyselyyn vastanneiden ulkosuomalaisten päätoimiala, jolla työskentelee.

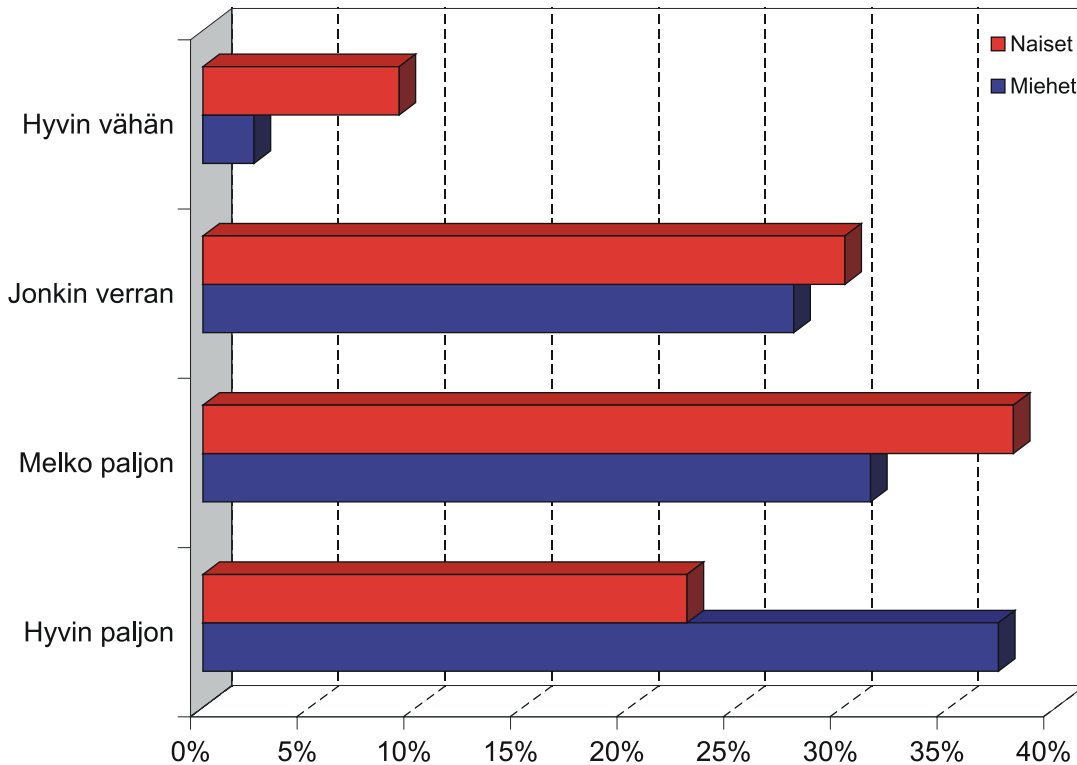
Kuva 7. Työssä olevien ulkosuomalaisten työnantaja.

taloutta hoitavista ja muista työmarkkinoilta poissaolevista naisista ilmoitti tekevänsä osa-aikaisesti kielenkääntäjän ja tulkin tehtäviä, tai kirjoittavansa artikkeleita lehtiin. Suurin osa vastaajista koki työnsaannin olleen kohtalaisen tai erittäin helppoa. Työnhaussa oli käytetty hyvin monenlaisia menetelmiä, kuten asuinmaan työvoimatoimistoja, lehti-ilmoituksia ja internetiä. Myös sukulaisten, ystävien ja tuttavien kontaktit olivat olleet reilulle neljännekselle tärkeä kanava. Lisäksi noin puolet kyselyyn vastanneista ilmoitti itse avustaneensa muita suomalaisia työnsaannissa ulkomailla.

Ulkosuomalaisten kyselyyn vastanneiden joukossa oli sekä pitkään ulkomailla asuneita että vasta hiljattain ulkomaille muuttaneita. Yli 15 vuotta ulkomailla asuneiden osuus vastaajista oli yllättävän suuri ja heistä monet olivat asuneet ulkomailla jopa yli 30 vuotta. Pääasiassa Suomesta poissa oli ollut 58 vuotta ulkomailla asunut vastaaja. Sukupuolittaisessa tarkastelussa voidaan havaita, että varsinkin miehet olivat asuneet ulkomailla hyvin pitkiä aikoja: reilu kolmannes ilmoitti asuneensa ulkomailla yli 15 vuotta (kuva 8). Ulkosuomalaiset tuntuivat kuitenkin olevan hyvin tietoisia Suomen tapahtumista ja varsinkin miehistä suuri osa ilmoitti seuraavansa Suomen tapahtumia paljon (kuva 9). Lisäksi vastaajat ilmoittivat olevansa paljon tekemisissä muiden alueella asuvien suomalaisten kanssa.

Kuva 8. Ulkomailla asuttujen vuosien määrä yhteensä.

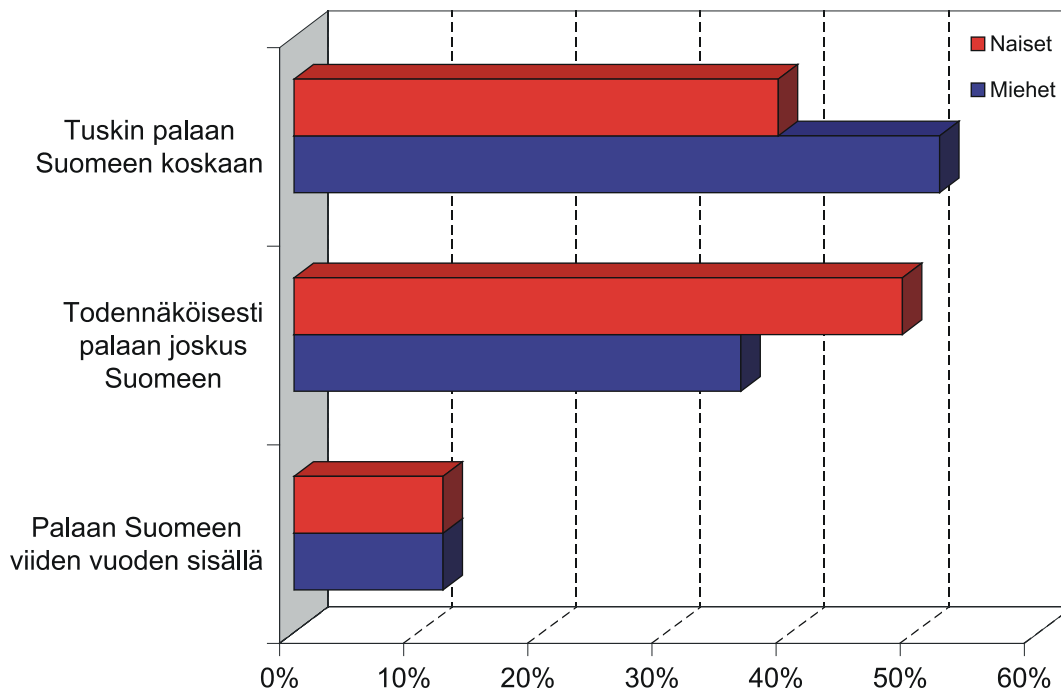

Kuva 9. Suomen tapahtumien seuraaminen.

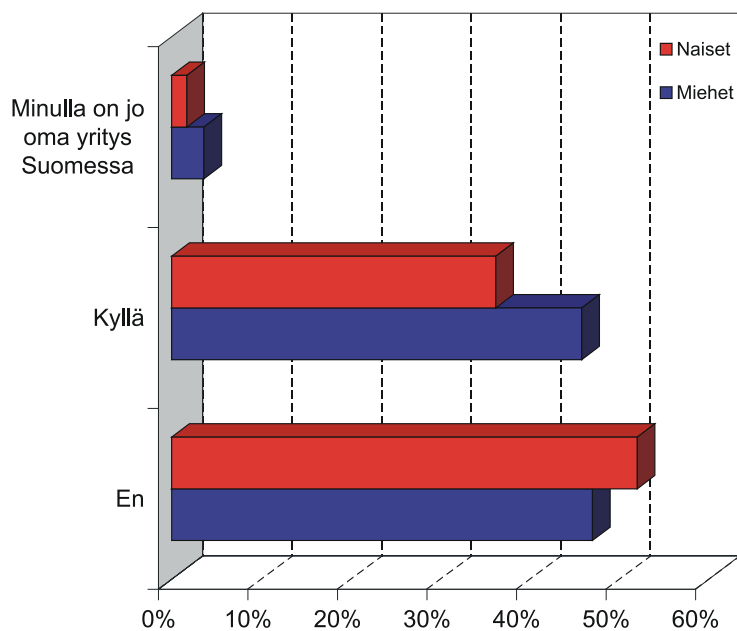
3. Suomeen paluu

Ulkomailla asuvat suomalaiset nähdään usein suhteellisen isänmaallisina ja tiiviitä kotimaan suhteita ylläpitävinä. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksen mukaan jopa 85 % ulkomailla työskentelevistä maistereista ja tohtoreista palanee Suomeen viiden vuoden sisällä (Ruckenstein & Stark 2003). Ristiriitaista tämän esiolettamuksen kanssa oli tulos, että internetkyselyyn vastanneista 312 ulkomailla asuvasta suomalaisesta vain 12 % ilmoitti palaavansa Suomeen seuraavan viiden vuoden sisällä, kun jopa 42 % vastasi tuskin koskaan. Sukupuolittaisessa tarkastelussa voidaan havaita, että erityisesti miehistä yli puolet ilmoitti palaavansa Suomeen tuskin koskaan (kuva 10). Monikaan kyselyyn vastanneista ei kuitenkaan aikonut luopua Suomen kansalaisuudesta, vaikka ei Suomeen paluuta harkinnutkaan. Avovastauksissa monet sekä ulkosuomalaiset että paluumuuttajat kritisoivat Suomen korkeaa verotusta ja siksi paluu Suomeen ei nähty houkuttelevana. Kuitenkin, korkeasta verotuksesta huolimatta, suhteellisen moni ulkomailla asuva suomalainen piti oman yrityksen perustamista Suomeen mahdollisena (kuva 11).

Paluumuuttajille suunnattuun internetkyselyyn vastasi ainoastaan 24 henkilöä, joista enemmistö eli 58 % oli miehiä. Miehistä vajaa kolmannes oli paluumuuttajia Ruotsista ja vajaa kolmannes Belgiasta, kun taas kyselyyn vastanneista naisista reilu neljännes oli palannut Suomeen Yhdysvalloista. Lisäksi yksittäisiä paluumuuttajia oli harvinaisemmista suomalaiskohteista, kuten Guyanasta, Etelä-Koreasta ja Sambiasta. Vastaajista suurin osa kuului ikäryhmään 50–59-vuotiaat, mutta miehistä suuri osa myös ikäryhmään 40–49-vuotiaat (kuva 12). Vanhin paluumuuttajista oli 77-vuotias ja nuorin 34-vuotias. Internetkyselyyn vastanneet paluumuuttajat olivat myös hyvin korkeasti koulutettuja, sillä puolella oli yli-

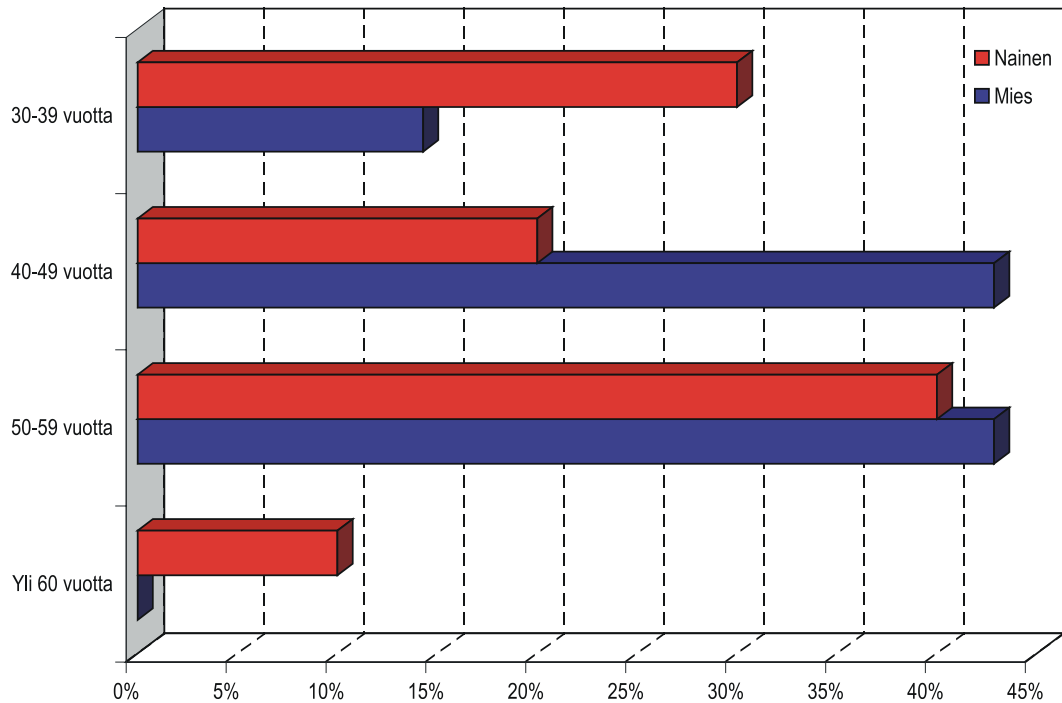
Kuva 10. Suunnitelmat mahdollisesta Suomeen paluusta.

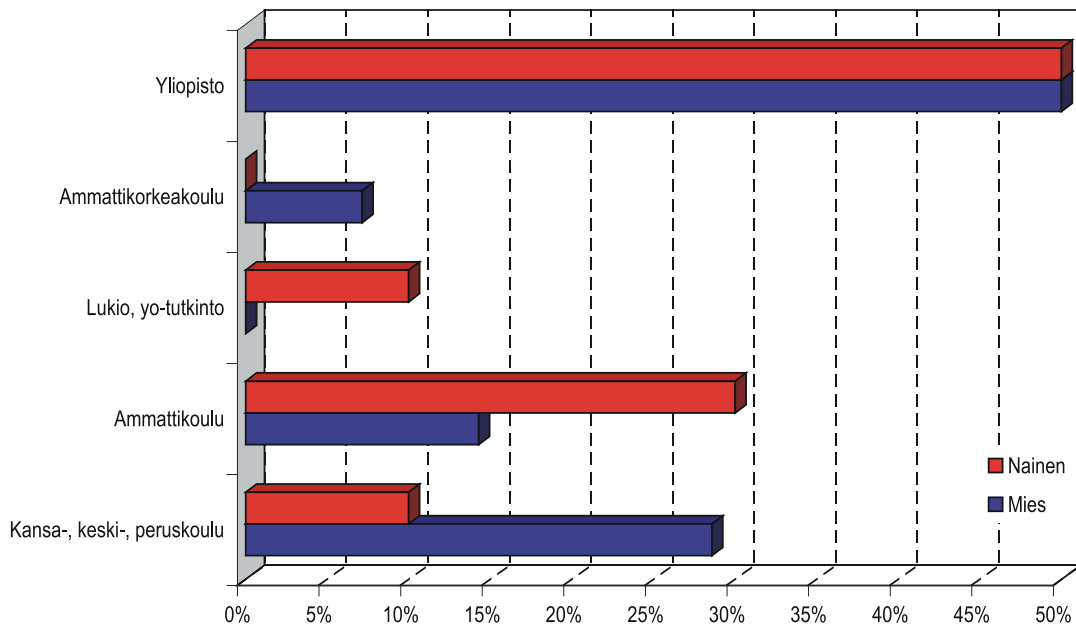
Kuva 11. Mahdollisesti Suomeen palattuanne, voisitteko kuvitella perustavanne yrityksen Suomeen?

opistokoulutus. Lisäksi monilla naisista oli ammattikoulutus, kun taas monet miehet olivat vain peruskoulutuksen saaneita (kuva 13).

Suurin osa kyselyyn vastanneista paluumuuttajista oli palannut Suomeen viimeisen kolmen vuoden sisällä. Kyselyyn vastanneet miehet olivat kuitenkin asuneet Suomessa jo

Kuva 12. Kyselyyn vastanneiden paluumuuttajien ikäjakauma (14 miestä ja 10 naista).

Kuva 13. Kyselyyn vastanneiden paluumuuttajien koulutustausta.

pidempiä aikoja, kolmannes heistä jopa yli 10 vuotta. Suurimmalla osalla paluumuuton syy-
nä oli ollut työkomennuksen päättyminen. Muita syitä olivat muun muassa putoamisuhka
Suomen sosiaaliturvasta ja oleskeluluvan jatkamisen vaikeus. Keskimäärin ulkomailla oli
asuttu varsin lyhyen aikaa, sillä lähes puolella vastaajista ulkomaankokemus oli alle viiden

vuoden mittainen. Miehistä reilu kolmannes oli asunut ulkomailla 10–20 vuotta ja naisista kolmannes 5–10 vuotta.

Reilusti yli puolet kyselyyn vastanneista paluumuuttajista oli työelämässä. Lisäksi reilu viidennes miehistä oli eläkkeellä, kun taas viidenneksellä naisista oli oma yritys. Vain kahdessa tapauksessa työnantaja oli sama kuin ennen ulkomaille muuttoa ja ulkomailla asumisen aikana. Paluumuuttajien toimialat vaihtelivat laidasta laitaan, mutta eniten vastaajia työskenteli koulutus- ja tutkimussektorilla. Noin puolet vastaajista katsoi, että työnsaanti oli ollut hyvin helppoa sekä ulkomailla että kotimaahan palattua. Sukupuolittain tarkasteltaessa voidaan havaita, että naisista suuri osa katsoi työnsaannin Suomeen palaamisen jälkeen olleen vain kohtalaisen helppoa.

Suomeen palaavan työikäisen kannalta ongelmallisena nähdään usein se, etteivät yritykset osaa täysin hyödyntää kansainvälisissä tehtävissä hankittua osaamista. Sekä kyselyyn vastanneet ulkosuomalaiset, paluumuuttajat että haastatteluun osallistuneet suomalaisyritykset näkivät ulkomaankokemuksen keskeisimpinä valtteina karttuneen kielitaidon, maa-tuntemuksen ja sosiaaliset verkostot. Myös monissa haastatteluun osallistuneissa yrityksissä nähtiä avuja painotettiin ja pidettiin tärkeinä muun muassa myyntiosaston toimissa ja erityisesti johtoporrastasolla. Konsulttiyrityksissä paluumuuttajien kasvanut tietotaito nähtiin erityisen tärkeänä ja yrityksen toiminnalle keskeisenä referenssinä; paluumuuttajilla on paitsi ensikäden tietoa kentältä ja asiakkailta, niin kokemuksillaan he toimivat myös koko työyhteisön motivoijina. Toisaalta osa yrityshaastatteluun vastanneista myös kritisoi suomalaisuuden tai hyvän kulttuuri- ja maatuntemuksen pitämistä vahvuutena ulkomaan kaupankäynnissä, sillä kaupankäynti on laaja prosessi, jossa tulee hallita muutakin kuin tietyn maan käyttäytymissäännöt ja kieli. Paikallisuus ja paikalliset verkostot nähtiinkin näissä vastauksissa paljon tärkeämpinä, ja paikallisilla ihmisillä katsottiin olevan eniten tuntemusta alueen yrityskulttuurista ja lainsäädännöstä. Monissa maissa onkin oma erikoinen yrityskulttuurinsa, jonka opettelu vie ulkomaalaisilta aikansa; hyvänä esimerkkinä kiinalainen *guanxi*, eli ihmisten ja yritysten muodostama suhdeverkko, joka syntyy, kun palvelus maksetaan vastapalveluna (Kaihlanen 2003). Lisäksi eräs Sveitsissä asuva internetkyselyyn vastannut kirjoitti, että harva voi väittää omaavansa hyvän Sveitsin maatuntemuksen, koska maan jokaisella 26 kantonilla on omat säädöksensä ja toimitapansa.

Monet internetkyselyyn vastanneista ulkosuomalaisista mainitsivat kokemuksista ja koulutuksesta, jollaisia on edes mahdollista saada Suomessa ja olivat siksi hyvin optimistisia tietotaidon tulevalle hyödyntämiselle. Nähtiin jopa, että Suomen kansainvälistymisessä nimenomaan tarvitaan ulkomailla asuneiden tietotaitoja ja verkostoja. Yleisesti asiantuntemusta ajateltiin tarjottavan muun muassa opetuksen, koulutuksen ja konsultoinnin keinoin. Mahdollisesti kiinnostuneina tahoina nähtiin muun muassa ministeriöt, erilaiset konsultti- ja vientiyritykset, sekä matkailualan yritykset. Osa vastaajista oli kuitenkin hyvinkin skeptisiä, eivätkä nähneet mitään mahdollisuuksia tietotaidon käyttämiselle Suomessa. Syynä tähän mainittiin muun muassa se, ettei omalle alalle löydy kysyntää Suomesta, tai että samaa tietotaitoa löytyy Suomestakin. Joillekin oman alan kehittyminen Suomessa tai työtehtävien muuttuminen Suomen konttorissa oli hämärtyneet ulkomaankokemuksen aikana, joten oman tietotaidon soveltamismahdollisuuksien löytäminen vaatisi enemmän Suomen asioiden seuraamista.

Paluumuuttajille suunnattuun kyselyyn vastanneet olivat päässeet hyödyntämään ulkomailla hankkimaansa tietotaitoa ja osaamistaan hyvin; miehistä yli puolet ja naisistakin puolet ilmoitti hyödyntävänsä osaamistaan päivittäin, ja loput satunnaisesti. Ainoastaan yhdessä tapauksessa paluumuuttajalle ei ollut hyötyä ulkomaankokemuksestaan. Avovastauksissa jotkin paluumuuttajat sen sijaan kritisoivat, että vaikka monesti yrityksissä vaaditaan ulkomaankokemusta, niin paluumuuttajien ulkomailla karttunutta tietotaitoa ei arvosteta. Eräs

vastaaja kirjoittikin, että ”pääasia on, että on ollut ulkomailla, mutta siellä kerätyllä ammattitaidolla ei ole suurtakaan merkitystä”. Kriittisempää näkökulmaa tukee myös *Global Relocation Trends 2002* -tutkimus, jossa tarkasteltiin 150 monikansallista yritystä ja jonka mukaan ulkomaankomennus ei juuri edistä urakehitystä (Saviaro 2002).

Monille internetkyselyyn vastanneille paluumuuttajille Suomeen takaisinmuutto ei ollut sujunut täysin ongelmitta. Erityistä ongelmaa oli koettu viranomaistaholla, sekä Suomen korkeaan verotukseen sopeutumisessa. Erään vastaajan mielestä paluumuuttajien asema esimerkiksi maahanmuuttajiin verrattuna on täysin eriarvoinen ja epäoikeudenmukainen. Paljon oli koettu ongelmia myös ulkomaalaisen puolison kotouttamisessa Suomeen, mutta myös itse oli vieraannuttu suomalaisesta kulttuurista.

Ainoastaan 50 % paluumuuttajille suunnattuun kyselyyn vastanneista miehistä ja 30 % naisista ilmoitti, ettei aio muuttaa ulkomaille toistamiseen. Sen sijaan puolet naisista ja yli kolmannes miehistä ilmoitti muuttavansa todennäköisesti joskus ja loput määrittivät jo aikaraamit minkä sisällä muutto tapahtuisi.

4. Verkostoituneet suomalaiset ja kansainvälistyminen

Tämän tutkimuksen kannalta olennaiset verkostot voidaan jakaa toisaalta vapaamuotoisiin ja hyvinkin yleisiin verkostoihin, sekä toisaalta ammattimaisiin, tiettyä ryhmää palveleviin ja tiettyjä sääntöjä noudattaviin verkostoihin. Lisäksi olemassa olevat suomalaisverkostot ovat toisaalta ulkomailla asuvien suomalaisten asuinmaan sisäisiä ja hyvinkin paikallisia, sekä toisaalta maailmanlaajuisia, laajempaa globaalia verkostoa palvelevia. Myös ulkomailta palaavilla suomalaisilla on omat verkostonsa ja tärkeä rooli tässä tutkimuksessa, sillä ulkomailla vietettyjen vuosien jälkeen ymmärrys toisista kulttuureista ja toimintatavoista on syvempää kuin lähtiessä, unohtamatta ulkomaille luotuja kontakteja. Tyypillistä jo olemassa oleville verkostoille on se, että ne toimivat pääsääntöisesti internetin tai sähköpostin välityksellä, tarjoavat uutisia joko Suomesta tai uudesta kotimaasta, sekä toimivat keskusteluforumina ulkomailla asuvien keskuudessa. Keskustelupalstoilla hyvin yleisiä aiheita ovat jokapäiväiseen elämään liittyvät kysymykset, kuten lasten päivähoito ja koulutus, asunnonsintä, sekä tiedotusluonteiset ilmoitukset eri tapahtumista. Jonkin verran keskusteluforumilla näkee myös toimeksiantoja, erityisesti käännöstehtäviä. Lisäksi useilla sivustoilla on kattava linkkilista joko alueen suurlähetystöihin ja järjestöihin tai kotimaan virastoihin. Monien keskusteluforumien ongelmana näyttää kuitenkin olevan niiden nopea hiipuminen, joillakin sivuilla kun uusimmat viestit olivat jopa vuodesta kahteen vuotta vanhoja.

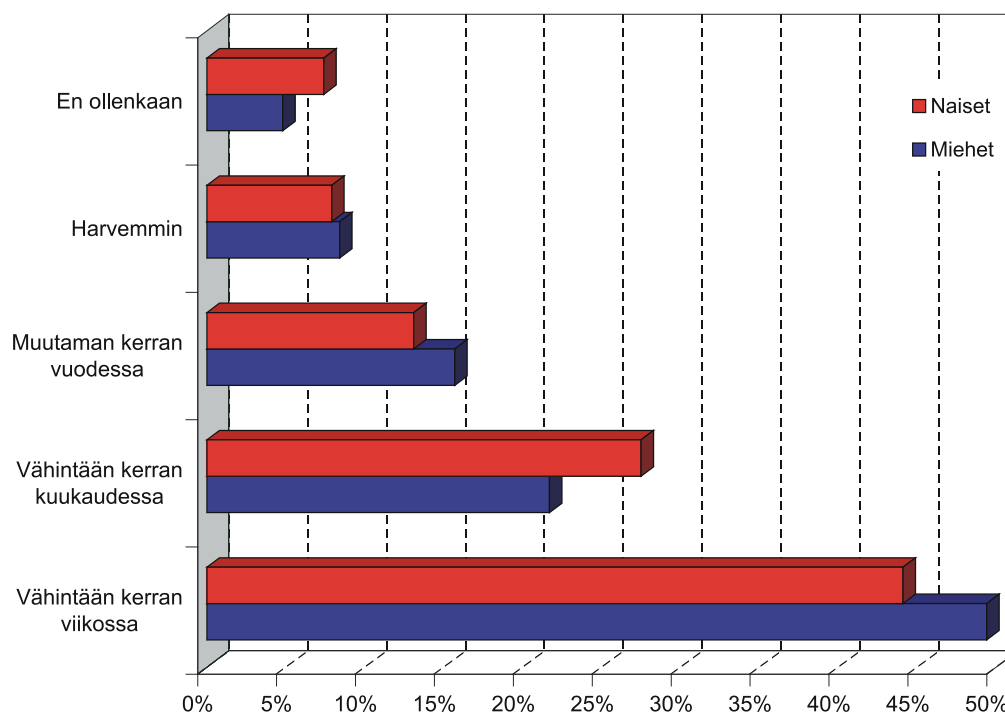
Monesti ulkosuomalaisten asettautumisesta samalle asuinalueelle on virinnyt järjestäytynyttä toimintaa, kuten keskinäisiä tapaamisia, kulttuuriperinteiden vaalimista ja yhteisten etujen ajamista. Toki alueella asuvan suomalaisyhteisön koko, sosiaalinen tausta ja oma kiinnostus ovat vaikuttaneet toiminnan aktiivisuuteen, mutta muun muassa nopeamman kulttuurisen sopeutumisen myötä toiminta on hiipunut suomalaissiirtolaisuuden huippuvuosista. Nykyisin Suomesta lähtevät siirtolaiset ovat koulutetumpia ja kansainvälisempiä kuin ennen, joten sopeutuminen uuteen elinympäristöön käy sulavammin ja nopeammin. Näin ollen ulkosuomalaiset eivät koe suomalaisverkostojen tukea niin tarpeelliseksi kuin vielä muutama vuosikymmen sitten, mutta sen sijaan kansallisperinteiden vaaliminen ja kulttuuritoiminta on yhä viriiliä. Ulkosuomalaisten alulle panemia toimintamuotoja ulkomailla ovat muun muassa Suomi-koulut ja -seurat, sekä erilaiset juhlatapahtumat ja omakieliset

sanomalehdet ja radio-ohjelmat. Vahva kiinnostus omiin juuriin takaa sen, että toiminnallista valmiutta riittää myös tulevaisuudessa (Korkiasaari 2003).

Internetkyselyyn vastanneista ulkosuomalaisista ja paluumuuttajista suuri osa ilmoitti olevansa tai olleensa paljon tekemisissä muiden alueella asuvien suomalaisten kanssa. Ulkosuomalaisista lähes puolet vähintään kerran viikossa ja reilu neljännes vähintään kerran kuukaudessa (kuva 14). Myös paluumuuttajista yli puolet oli ollut tekemisissä muiden alueella asuvien suomalaisten kanssa vähintään kerran viikossa ja noin viidennes vähintään kerran kuukaudessa. Hieman yllättäen suurempi osa viikoittain muiden alueella asuvien suomalaisten kanssa tekemisissä olevista ulkosuomalaisista oli miehiä.

Ulkosuomalaisista liki kolmannes oli ollut tekemisissä Suomen Merimieskirkon tai suomalaisen seurakunnan kanssa, runsas neljännes suomiseurojen kanssa ja vajaa neljännes on ottanut osaa Suomen suurlähetystön tai konsulaatin tapahtumiin. Paluumuuttaneista miehistä yli puolet oli osallistunut suomiseurojen toimintaan, mutta naiset eivät sen sijaan olleet kovin aktiivisia minkään järjestäytyneen verkoston puitteissa, vaan yleisempiä olivat olleet epäviralliset tapaamiset. Suomen Merimieskirkon toimintaan osallistuneiden ulkosuomalaisien suuri osuus selittynee sillä, että suurin osa vastaajista oli Iso-Britanniasta, jossa Merimieskirkolla on vakiintunut asema suomalaisyhteisön parissa. Verkostoja ovat myös ne epäviralliset tapaamiset, joita erityisesti ulkomailla asuvat suomalaisnaiset tuntuvat pitävän aktiivisesti yllä. Internetkyselyn avovastauksissa kerrottiin useista eri alueilla toimivista lounastapaamisista, saunailloista, kalakerhoista ja niin edelleen.

Internetkyselyyn vastanneet paluumuuttajat pitivät luomiansa verkostoja yllä Suomeen palattuaankin; yli puolet vastanneista ilmoitti pitävänsä yllä suhteita entisessä asuinmaassaan asuviin suomalaisiin ja lähes puolet muihin maassa asuviin ulkomaalaisiin. Lisäksi noin 80 % naisista ilmoitti pitävänsä yhteyksiä entisen asuinmaansa paikallisiin tuttaviin.

Kuva 14. Yhteydenpito muihin alueella asuviin suomalaisiin.

4.1. Yleisiä ulkosuomalaisia verkostoja

*Suomen Merimieskirkko*³ tekee lähinnä kristillistä, mutta myös sosiaalista ja kulttuurillista työtä kaikkien ulkomailla asuvien suomalaisten parissa. Alun perin toiminta koski vain merimiehiä ja siirtolaisia, mutta asiakaskunta on sittemmin laajentunut ja nykyisin palveluita käyttävät monet suomalaiset, liikemiehistä opiskelijoihin. Tällä hetkellä toimintaa on vain Euroopassa, keskeisimmissä kohteissa, kuten Alankomaissa, Belgiassa, Iso-Britanniassa ja Saksassa. Vuosina 2003–2006 Suomen Merimieskirkko toteuttaa Raha-automaattiyhdistyksen rahoittaman Benelux-maiden perhetyön pilottiprojektin, joka on ensimmäinen laatuaan ja keskittyy määräraikaisesti ulkomailla asuvien hyvinvoinnin edistämiseen ja perhettä tukevan verkoston luomiseen. Projektin yleistavoitteena on selvittää, mitkä palvelut ja toiminnot parhaiten tukevat ulkomailla määräraikaisesti työskenteleviä suomalaisia työntekijöitä ja heidän perheitään. Lisäksi tavoitteena on luoda kestävät toimintamallit, joiden avulla pyritään sopeutumisongelmien ennaltaehkäisyyn. Projekti toteutetaan yhteistyössä lähetystöjen, suomalaisyritysten, koulujen, yhdistysten ja suomiseurojen kanssa.

Ulkosuomalaisparlamentti (USP)⁴ on ulkomailla asuvien suomalaisten yhteistyö- ja edunvalvontafoorumi, johon kaikki ulkosuomalaiset yhdistykset voivat vapaasti liittyä. USP:n toiminta suuntautuu lähinnä Suomen viranomaisiin, muun muassa kansalaisuus- ja verotuskysymyksissä. Lisäksi USP ylläpitää ulkosuomalaisnuorten sähköpostilistaa. USP:n pysyvässä sihteeristönä toimii *Suomi-Seura*⁵, joka puolestaan toimii ulkomailla asuvien, sinne lähtevien ja sieltä palaavien suomalaisten etu-, asiantuntija- ja palvelujärjestönä. Suomi-Seuralla on paikallisia edustajia eli niin sanottuja tukihenkilöitä 21 maassa: Aasiassa, Afrikassa, Etelä- ja Pohjois-Amerikassa, Euroopassa sekä Venäjällä. Tukihenkilöiltä saa neuvoja kyseisen maan jokapäiväiseen elämään liittyvissä asioissa. Lisäksi Suomi-Seura toimittaa muuttajan oppaita, joissa on maakohtaisia tietoja muun muassa maahan rekisteröitymisestä ja verotuksesta, sekä maassa toimivien suomalaisviranomaisten ja -järjestöjen yhteystietoja.

Filmihallin, Suomi-Seuran, Satakunnan ammattikorkeakoulun ja Siirtolaisuusinstituutin yhdessä toteuttaman *Ulkosuomalaisuus -projektin*⁶ pääasiallisena tavoitteena on taltioida valokuvoin, filmein ja tekstein ulkomaille muuttaneiden suomalaisten elinvaiheita. Projektilla on myös omat internetsivunsa, jossa voi paitsi hakea henkilöitä muun muassa maan tai kaupungin mukaan, niin myös jättää omat yhteystiedot rekisteriin. Rekisteri kattaa noin viidenkymmenen ulkosuomalaisen yhteystiedot, sekä toistakymmentä Suomessa asuvaa henkilöä. Rekisteristä ilmenevät henkilön nimi, ikä, nykyinen kotimaa, sähköpostiosoite, harrastukset ja pieni historiikki esimerkiksi siitä, miten henkilö on päätenyt ulkomaille tai miten kauan maassa on asunut. Eniten rekisteriin on kirjautunut ulkosuomalaisia Ruotsista, Iso-Britanniasta, Saksasta ja Yhdysvalloista.

*Ulkosuomalaisten Nettiringin*⁷ tarkoituksena on edistää yhteyksiä suomalaisten, ulkosuomalaisten ja suomalaista alkuperää olevien kesken. Nettirinki -sivujen keskeisenä toimintana on esitellä ja kerätä linkkejä sekä suomalaisuudesta että ulkosuomalaisista maailmalla. Sivuilta löytyy muun muassa tietokonealalla työskentelevien lista (joskin listalla on vain kolmen henkilön yhteystiedot), sekä linkkejä muun muassa ulkosuomalaisten kotisivuille ja nettilehtisivuille.

*Ulkosuomalainen-sivusto*⁸ pyrkii toimimaan kohtauspaikkana ulkosuomalaisille, sekä keräämään linkkejä ja uutisia ulkosuomalaisia koskevista ja kiinnostavista asioista, kuten eri ulkosuomalaisjärjestöistä. Sivustoilla on kattavat maakohtaiset linkit, joista löytyy yhteystiedot muun muassa eri maissa toimiviin suomiseuroihin ja -kouluihin, seurakuntiin ja Suomen suurlähetystöihin. Lisäksi sivuilta löytyy linkkejä eri maiden suomenkielisiin uutisiin (radio, tv ja sanomalehdet). Ulkosuomalainen -sivuilla on myös mahdollista liittyä erilaisille sähköpostilistoille, kuten ulkosuomalaisten äitien ja naisten keskusteluryhmään tai ulkomaan komennukselle tilapäisesti lähtevien ja sieltä palaavien keskusteluryhmään.

Etusivu-portaalin⁹ internetsivut toimivat lähinnä keskustelufoorumina ulkomailla asuvien suomalaisten kesken. Lisäksi sivustolla on kattava linkkikokoelma ulkosuomalaisuutta koskeviin sivustoihin ja erilaisille sivustoille Suomessa (KELAsta Radio Helsinkiin).

Expatrium-lehti¹⁰ on suunnattu ulkomailla asuville suomalaisille. Lehden internetsivusto on tarkoitettu sekä lehden tilaajille että internetsivustojen rekisteröityneille käyttäjille. Sivustolla tiedotetaan ulkosuomalaisuuteen liittyvistä asioista, pidetään yllä ilmoitustaulua ja keskustelufooriumia, sekä annetaan neuvontapalvelua. Lisäksi internetlehden sivuilla julkaistaan ulkosuomalaisuutta koskevia artikkeleita.

Erityisesti ulkomaankomennuksille lähteviä ja kotimaahan palaavia perheitä palvelee hiljattain perustettu Xpat-klubi¹¹. Yhdistyksen tarkoituksena on auttaa sekä ulkomaankomennukselle lähteviä, kentällä olevia että kotimaahan palaavia työntekijöitä ja heidän perheitään. Lisäksi yhdistys pyrkii lisäämään niin sanottujen ekspatriaattiperheiden verkostoitumista, kerää ja jakaa kokemuseräistä tietoa, järjestää keskustelu- ja teemailtoja sekä ylläpitää internetsivua, jossa toimii muun muassa keskustelufoorumi.

4.2. Alueellisia verkostoja

Iso-Britanniassa suomalaisten keskinäinen verkostoituminen vaikuttaa olevan varsin pitkällä, mistä jo osoituksena suuri vastausmäärä internetkyselyyn. *Finn-Guild*¹² on Iso-Britanniassa asuvien suomalaisten verkosto, joka muun muassa ylläpitää jäsenluetteloa, toimii keskustelufoorumina, sekä välittää halpoja lentoja Suomeen. *Young Finnish Professionals in London*¹³ on Lontoon alueella asuvien, ammatissa olevien suomalaisten yhteenliittymä, joka on perustettu vuonna 1997. Jäseniä on noin 400 ja toiminta lähinnä vapaamuotoista tapaamista. *Iso-Britannian Suomalainen Opiskelijayhdistys* (ISO ry)¹⁴ on Iso-Britanniassa opiskelevien suomalaisten yhdistys, jonka tarkoituksena on järjestää yhteistoimintaa, infotilaisuuksia, sekä opastaa asumiseen ja opiskeluun liittyvissä kysymyksissä ja edustaa suomalaisia opiskelijoita Iso-Britanniassa. Kaikki ISO ry:n jäsenet kuuluvat automaattisesti sähköpostilistalle.

Lisäksi monissa maissa toimii maassa asuvien suomalaisten keskinäinen keskustelufoorumi, johon kuuluvat voivat lähettää toisilleen viestejä joko internetissä toimivalle ilmoitustaululle tai suoraan sähköpostitse:

- *Belgiansuomalaisten keskustelufoorumi*¹⁵ kattaa 357 jäsentä. Keskustelufoorumiin voivat osallistua vain Belgiassa toimivan *Suomi-Klubin*¹⁶ jäsenet. Internetkyselyyn vastannut Belgiassa asuva ulkosuomalainen kertoi Suomi-Klubin jäsenistöön kuuluvan noin 60 % maassa asuvista suomalaisista. Klubi myös myy jäsenistön yhteystietoja ulkopuolisille.
- *Britanniansuomalaisten keskustelufoorumi*¹⁷ kattaa 560 jäsentä.
- *Ranskansuomalaisten keskustelufoorumi*¹⁸ kattaa 80 jäsentä.
- *Ruotsinsuomalaisten keskustelufoorumi*¹⁹ kattaa 178 jäsentä.
- *Tanskansuomalaisten keskustelufoorumi*²⁰ kattaa 469 jäsentä.
- *Tsekinsuomalaisten keskustelufoorumi*²¹ kattaa 66 jäsentä.
- *Dunder News* -internetlehden viestitaulu²² yhdistää Australiassa asuvia suomalaisia. Lisäksi lehti tarjoaa muun muassa uutisia suomeksi sekä osoitetietoja esimerkiksi Suomikouluihin ja -seuroihin.
- *Finnish Urban Network*²³ yhdistää New Yorkissa ja Los Angelesissa asuvia suomalaisia.
- *San Diegon suomalaisnaisten*²⁴ sähköposti-tiedostuslista yhdistää yli sata San Diegon alueella asuvaa suomalaisnaista. Lisäksi verkosto järjestää muun muassa viikoittaisia puistotapaamisia lapsille, kuukausittaisen naisten tapaamisen, sekä kursseja ja kutsuja.

- *Scandinavian Ladies of Amman*²⁵ on Jordaniassa asuvien pohjoismaisten naisten verkosto, jonka tavoitteena on helpottaa Jordaniaan sopeutumista sekä ylläpitää pohjoismaisia kulttuuriperinteitä. Kuukausittaisten tapaamisten lisäksi verkosto järjestää muun muassa erilaisia tapahtumia.

Myös eri maissa toimivat Suomen suurlähetystöt, sekä kauppakamarit ja –killat vaikuttavat olevan merkittäviä tekijöitä alueellisten verkostojen luonnissa, sillä myös nämä tahot ylläpitävät henkilö- ja yrityskontaktirekistereitä maassa asuvista suomalaisista, sekä maassa toimivista suomalaisyrityksistä. Useat internetkyselyyn vastanneista olivatkin tekemisissä maassaan toimivien verkostojen kanssa, kuten:

- Finnish-British Chamber of Commerce²⁶
- Suomalainen kauppakilta, Zürich²⁷
- Riian suomalainen kauppakilta²⁸
- Saksalais-suomalainen Kauppakamari²⁹
- The Finnish-Austrian Forum of Economics³⁰.

4.3. Yrittäjien ja eri ammattiliittojen verkostoja

Finpron viejä tietokanta on jatkuvasti päivitettävä yritystietokanta, joka sisältää tiedot yli 4 000 suomalaisesta vientiyrityksestä. Rekisteröityminen tietokantaan on yrityksille maksutonta, mutta yritystietojen saaminen *Viesto* –tietokannasta maksaa. Vienninedistämis-tarkoituksiin perustetusta tietokannasta voi hakea yrityksiä esimerkiksi markkina-alueen, yrityksen sijaintipaikan, liikevaihdon tai viennin suuruusluokan mukaan. Myös suomalaisyritysten ulkomaisista tytär- ja osakkuusyrityksistä, sekä myyntikonttoreista saa yhteystietoja. *Trade-Finland*³¹ on *Viesto* –tietokannan ilmainen internetversio, josta yritystietoja voi hakea nimen, tuotteen, tavaramerkin tai toimialan perusteella.

Suomen Yrittäjät ylläpitää kansainvälistä yhteyshenkilöverkosta³², jonka tarkoituksena on auttaa suomalaisia pienyrityksiä vienti- ja tuontiasioissa. Yhteyshenkilöverkosto on syntynyt yhteistyössä Suomi-Seuran kanssa ja Suomen Yrittäjät mainostavat verkostoaan silloin tällöin Suomi-Seuran lehdessä. Verkostoon rekisteröityjen yrittäjien yhteystietojen saatavuus on vuodesta 2004 lähtien rajattu vain Suomen Yrittäjien jäsenille, kun vielä joulukuussa 2003 lista ulkomailla toimivista Suomen Yrittäjien jäsenistä oli kaikkien saatavilla. Verkostosta löytyy yhteystietoja eri maissa toimiviin suomalaisyrittäjiin, sekä lyhyt kuvaus yrittäjän osaamisalueesta. Suomen Yrittäjien Thomas Palmgrenin (2004) mukaan verkostoon kuuluvat yrittäjät saavat sitä enemmän yhteydenottoja, mitä lähempänä Suomea ollaan. Lisäksi Palmgren totesi, että muun muassa Espanjasta ja Isosta-Britanniasta on ollut vaikea löytää kontaktihenkilöitä ja mahdollisia rekisteröitymisestä kiinnostuneita. Verkoston toiminta-periaatteena on, että puhelut tai sähköpostiviestit, jotka eivät vaadi vastaajalta erityistä selvitystyötä, ovat ilmaisia, mutta sen sijaan toimeksiannot ovat maksullisia, joista osapuolet sopivat keskenään. Lisäksi jokaisella rekisteröityneellä yrittäjällä tulee olla moitteeton tausta, eli yrittäjien luottotiedot ja rikosrekisteri selvitetään.

Monilla eri ammattialoilla on omat henkilörekisterinsä, jotka kattavat lähinnä Suomessa toimivat työntekijät, mutta myös ulkomailla asuvat jäsenet. Tyypillistä näille rekistereille on se, että ne ovat osa jäsenpalveluja ja siksi vain ammattiliittoon kuuluvien jäsenten saatavilla. Jotkin liitot julkaisevat vuosittain jäsenluetteloa, jota myös liittoon kuulumattomat voivat erillistä maksua vastaan saada. Erityisesti Akavaan kuuluvat liitot pitävät yllä osaamisrekistereitä:

- *Agronomiliiton*³³ asiantuntijapörssi on osaamisen markkinapaikka, johon liiton jäsenet voivat jättää yhteystietojaan. Palvelut ovat maksuttomia niin työnhakijoille (jäsenille) kuin työnantajillekin. Työnantajat voivat joko ilmoittaa avoimesta tehtävästä yleisesti kaikille jäsenille tai käyttää hakupalvelua CV-tietokannasta. Agronomiliiton työntekijät suorittavat haun työnantajan asettamilla kriteereillä ja lähettävät sitten yksilöllisesti haettujen, paikkaan sopivien, ehdokkaiden ansioluettelot ja yhteystiedot. Tällä hetkellä asiantuntijapörssissä ei ole yhtään ulkomailla asuvaa agronomia, joskin taustarekisterissä ovat mukana kaikki tutkinnon suorittaneet suomalaiset agronomit, myös ulkomailla asuvat. Asiantuntijapörssin kautta tulee vuosittain muutamia työpaikkailmoituksia ja -hakuja ulkomailta (Hännikäinen 2004).
- *Arkkitehtiliitto*³⁴ julkaisee vuosittain jäsenluettelon, josta löytyy kaikkien Suomen Arkkitehtiliiton jäsenten yhteystiedot, myös ulkomailla asuvien. Vuonna 2003 ulkomailla asuvia SAFA:n jäseniä oli noin 120. Luettelo ei ole nähtävissä internetissä, vaan sitä voi tilata liiton toimistolta 45 € hintaan (Peltola 2003).
- *Ekonomiliiton*³⁵ ekonomirekrytointi on osaamisen markkinapaikka, joka koostuu neljästä eri palvelusta: Ekonomipörssi -lehti, Ekonomivälitys, Ekonomileasing ja Ekonomi-yrittäjät -palvelu. Suomen Ekonomiliitto auttaa jäseniään myös ulkomaiseen työnhakuun ja ulkomailla työskentelyyn liittyvissä asioissa, sekä omien asiantuntijoidensa antaman neuvonnan kautta että kohdemaan yhteyshenkilöverkoston kautta. Yhteyshenkilöverkosto on vain jäsenten käytössä.
- *Insinööriliitto*³⁶ kerää parhaillaan tietoja insinööreistä insinööriverkoston sisäpiiriin, niin sanottuun *Inssidataan*³⁷, josta toteutuessaan voi hakea yhteystietoja vaikka Saksassa toimivista insinööreistä. Tietoja kerätään toukokuuhun asti ja kysely koskee ennen kesää 2003 valmistuneita.
- *Lakimiesliiton*³⁸ jäsenistä noin 150 asuu tällä hetkellä ulkomailla, muun muassa Belgiassa, Yhdysvalloissa, Iso-Britanniassa, Ruotsissa, Luxemburgissa, Saksassa, Ranskassa ja Espanjassa. Kaiken kaikkiaan suomalaisia lakimiehiä on maailmalla noin 300 (Rajakangas 2004). Liitto ylläpitää lakimiesten kansainvälistä kontaktihenkilöverkostoa, joka koostuu paitsi suomalaisista, niin myös ulkomaisista lakimiehistä, joilla on kokemusta työelämästä ja opiskelusta ulkomailla. Lakimiesliiton jäsenet saavat kontaktihenkilöiltä tietoa ulkomaille lähtöön, oleskeluun ja paluuseen liittyvissä kysymyksissä. Verkostossa on tällä hetkellä noin sata jäsentä. Internetissä rekisteröityessään lakimiehiä pyydetään muun muassa kirjaamaan tuntemiaan lakimiesjärjestöjä, sekä kontaktitietoja, jotka auttavat lakimiehiä työnhauun ja opiskelun suhteen ulkomailla.
- *Metsänhoitajaliiton*³⁹ jäsenistä noin 80 on ilmoittanut työskentelevänsä ulkomailla. Liiton arvion mukaan metsänhoitajia työskentelee ulkomailla kaikkiaan toista sataa, mutta kaikki eivät ole liiton jäseniä. Metsänhoitajaliitto julkaisee vuosittain Pienoisatrikkelin, joka sisältää liiton jäsenten ja useimpien metsähoitajien yhteystiedot, myös ulkomailla asuvien (Lehtovirta 2004).
- *Ympäristöasiantuntijoiden keskusliitto ry*⁴⁰ on perustamassa asiantuntijaverkostoa vastauksena sille, että asiantuntemusta kysytään yhä enemmän mitä erilaisimmilta tahoilta ja mitä erilaisimmissa ympäristökysymyksissä. Liiton kotisivuilta ei selviä, miten ja milloin rekisterin on määrä toimia, eikä sitä, koskeeko rekisteri myös ulkomailla asuvia jäseniä.

Myös eri konsulttiyritykset ylläpitävät ammattirekistereitä oman toimialansa osaajista. Nämä rekisterit ovat syntyneet saapuneiden työhakemusten perusteella, sekä konsulttiyritysten kotisivuilla olevien cv-rostereiden kautta. Tällaiset rekisterit ovat kuitenkin vain konsulttifirmojen itsensä käytössä, eikä tietoja anneta ulkopuolisille. Esimerkiksi *Helsinki*

Consulting Group ylläpitää cv-rosteria, johon ammattilaiset voivat käydä jättämässä yhteystietonsa ja ansioluettelonsa yrityksen kotisivuilla⁴¹. Tällä hetkellä cv-rosterissa on reilut 5 000 ansioluetteloa, joista arviolta viidesosa on suomalaisia (Somari 2004). Helsinki Consulting Groupin oma cv-rosteri on vuosien kehittelyn tulos ja toimii täysin yrityksen omien tarpeiden mukaisesti.

Toiset konsulttifirmat puolestaan tarjoavat palveluita pk-yritysten kansainvälistämiseksi, kuten esimerkiksi *Jykes Oy*⁴², *Liikkeenjohdon Konsultit LJK ry*⁴³ ja *Oy K & R International Ltd*⁴⁴ tekevät. Nämä konsulttiyritykset kauppaavat muun muassa verkostoitumista muiden asiantuntijoiden kanssa niin kotimaassa kuin ulkomailla. *Return Ticket*⁴⁵ tarjoaa yrityksille kansainvälistymiseen liittyviä valmennus- ja konsultointipalveluja. Heidän sivuillaan on kattavasti ulkomaankomennukseen liittyviä artikkeleita sekä linkkejä eri maiden sivuille.

4.4. Paluumuuttajien verkostoja

*Suomen Paluumuuttajat ry*⁴⁶ on Suomeen palanneiden siirtolaisten oma etu- ja harrastusjärjestö, joka toimii myös tukiverkostona kaikille paluumuuttajille ja paluumuuttoa vasta suunnitteleville. Jäsenistöön kuuluu Ruotsista, Yhdysvalloista, Kanadasta, Etelä-Amerikasta, Australiasta ja Keski- Euroopasta Suomeen palanneita ulkosuomalaisia.

*Pohjanmaan Paluumuuttajat ry*⁴⁷ on paluumuuttajien asioita ajava yhdistys, joka ottaa kantaa muun muassa paluumuuttajien verokohteluun sekä muualta maksettujen eläkkeiden sairausvakuutusmaksukysymyksiin.

5. Mallia muista maista?

Kehitysmaissa henkilötietojärjestelmä ei useinkaan ole niin kattava kuin länsimaissa, ja siksi monien maiden hallitukset eivät edes tiedä, minkä verran oman maan kansalaisia asuu ja työskentelee ulkomailla. Tästä syystä esimerkiksi Pakistanista ulkomaille työskentelemään tai muusta syystä lähteneet joutuvat maan hallituksen hiljattaisesta päätöksestä hankkimaan itselleen uuden henkilökortin, joita on kahdenlaisia: *Pakistan Origin Card* ja *National Identity Card for Overseas Pakistanis*⁴⁸. Kortti on esitettävä aina lähtö- ja tuloseselvityksissä ja sen tarkoituksena on toisaalta hallituksen mielenkiinto rekisteröidä maan ulkopuolella asuvat ja työskentelevät pakistanilaiset, mutta myös taata etuja näille ulkopakistanilaisille.

YK:ssa huomattiin jo 1970-luvun lopussa, miten tärkeän voimavaran menetyksestä on kyse, kun korkeasti koulutettu väestö muuttaa pois kotimaastaan, erityisesti kehitysmaista. UNDP:n vuonna 1977 perustettu *TOKTEN-ohjelma* (Transfer of Knowledge Through Expatriated Nationals) nähtiin ratkaisuna tähän ongelmaan. Sen perustarkoituksena on edesauttaa maan taloudellista ja sosiaalista kehitystä järjestämällä poismuuttaneiden ammattilaisten vapaaehtoisia vierailuja entiseen kotimaahansa. Vierailujen tarkoituksena on, että ulkomailta asuvat ekspatriaatit tarjoavat konsultaatiota ja opetusta muun muassa uusimmasta teknologiasta entisen kotimaansa tietotaidon kartuttamiseksi. Lisäksi ohjelma pyrkii luomaan yritteliäisyyttä, jossa ekspatriaatit toimisivat sijoittajina ja tietotaidon siirtäjinä. Ohjelmasta on kokemuksia jo noin 30 maassa, kuten Filippiineillä, Intiassa, Kiinassa, Pakistanissa ja Vietnaminissa (UNDP 2003). Jokaisella maalla toimii oma ammattilaisten rekisteröintisivusto, joko UNDP:n⁴⁹ tai jonkun muun vastuullisen tahon alaisuudessa.

Monesti kehitysmaiden siirtolaisista onkin enemmän hyötyä entiselle kotimaalleen kuin mitä länsimaista poismuuttaneista. Muun muassa kulttuuriset erot ja sosiaaliturvan heikko-

us, tai jopa suoranainen puuttuminen, ovat johtaneet perhesiteiden korostuneeseen merkitykseen kehitysmaissa ja niinpä monet kehitysmaiden siirtolaiset lähettävätkin säännöllisesti rahaa entiseen kotimaahansa. Paitsi että niillä rahoilla kustannetaan esimerkiksi sisarusten koulutus, niin ne ovat myös tärkeää valuuttapääomaa kehitysmaiden talouselämää ajatellen. Esimerkiksi monet ulkomailla asuvat filippiiniläiset, intialaiset ja kiinalaiset sijoittavat mielellään entiseen kotimaahansa ja perustavat pk-yrityksiä (Korkalainen 2002; Ruckenstein & Stark 2003; Saxenian 2002).

Paljon tutkitut Silicon Valleyn siirtolaisten keskinäiset verkostot ovat hyvin esimerkillisiä globaalin tietotaidon siirtymisestä. Esimerkiksi alueen taiwanilaiset ylläpitävät tiiviitä verkostoja kotimaahansa jo palanneisiin ja luovat näin ollen pohjan taiwanilaisten globaaleille markkinoille ja innovaatioille. AnnaLee Saxenian mukaan tällaisten tiiviiden verkostojen muodostumiseksi tarvitaan ensin hyvin vahva alueellinen verkosto, jossa luodaan yhteinen toimintakulttuuri ja jota sitten ylläpidetään myös alueelta poismuuttamisen jälkeen (Lorenzen 2001). Se, että tiedämme jonkin verkoston toimintamallin, ei vielä edesauta siirtämään verkostoidea toiseen paikkaan tai toisen ihmisryhmän keskuuteen. Verkostot toimivat hyvin eri tavoin eri paikoissa, mutta juuri tästä erilaisuudesta syntyy kunkin verkoston kilpailuvaltti. Saxenian (2002) mukaan paikallisilla instituutioilla ja sosiaalisilla verkostoilla eri etnisten ryhmien kesken onkin suurempi merkitys yritteliäisyyden kannalta, kuin mitä kansallisilla tai henkilökohtaisilla ominaisuuksilla on.

Yhdysvalloissa asuvat intialaiset ovat merkittävin tekijä entisen kotimaansa talous- ja teknologiakehityksessä. Intian hallituksen asettaman maastamuuttoa tutkivan *Indian Diaspora* -komitean laajassa tutkimuksessa selvitettiin ulkomailla asuvien intialaisten keskinäisiä verkostoja, sekä ehdotettiin uudistuksia verkostojen tiivistämiseksi. Tutkimuksessa havaittiin, että erityisesti tutkijat ovat hyvin verkostoituneita keskenään erilaisten alumnien ja ammattillisten järjestöjen kautta. Sen lisäksi tutkimuksen keskeisinä parannusehdotuksina ulkointialaisten tietotaidon tehokkaammalle hyödyntämiselle oli 1) ulkomailla asuvien, tiede- ja teknologia-aloilla toimivien intialaisten tietotaitorekisterin perustaminen internetiin, 2) yhteisyritysten ja -hankkeiden perustaminen Intiaan, joissa teknologiaosaamisesta vastaisivat ulkomailla asuvat intialaiset, sekä 3) verovapaiden vyöhykkeiden perustaminen teknologia-alan yhteisyrityksille. Lisäksi tutkimuksessa todettiin, että intialaisen tietotaidon paremman hyödyntämisen kehittämisessä liikkeellepanevana voimana täytyy olla maan hallitus (Science and Technology 2002).

Monissa maissa, joissa siirtolaisuudella on pitkä historia tai joissa sen rooli on kansantaloudellisesti merkittävä, on hallituksen kontrolloimia siirtolaisten rekisteröinti-järjestelmiä. *The Overseas Chinese Affairs Commission*⁵⁰ on Taiwanissa päämajaansa pitävä hallituksen alainen komitea, jonka tarkoituksena on paitsi edistää kiinalaista kulttuuria maailmalla, niin myös vahvistaa Kiinan asemaa maailmassa lisäämällä ulkokiinalaisten keskinäistä verkostoitumista. Komitea on jaettu pienempiin osastoihin ja alaosastoihin niiden toiminnan mukaan. Yhtenä toimintanaan komitea ilmoittaa ulkokiinalaisten rekisteröinnin maanosittain ja sivuilta löytyykin linkkejä eri maissa toimiviin kiinalaisyhteisöihin.

The Philippine Overseas Employment Administration (POEA)⁵¹ on valtionvirasto, joka toteuttaa filippiiniläisten työsiirtolaisuusohjelmaa ulkomaille. Jokainen POEAn työsopimuksella lähtevä saa vakuutuksen ja hänelle annetaan sekä lähtö- että paluuvuorokortti. POEA toimii yhteistyössä toisen valtionviraston, *the Overseas Workers Welfare Administration*⁵², kanssa, joka puolestaan huolehtii siirtolaisten edunvalvonnasta ja hyvinvoinnista kohdemaissa. Koska jokainen POEAn työsopimuksella lähtijä rekisteröidään, on POEAlla kattava rekisteri maan ulkopuolella työskentelevien filippiiniläisten henkilötiedoista, ansioluetteloista ja kohdemaista. Nämä tiedot eivät tietenkään ole ulkopuolisten käytössä, lukuun ottamatta lähtijöistä tehtyjä tilastoja.

Myös länsimaissa on havaittu tarve rekisteröidä ja hyödyntää maan ulkopuolella asuvien tietotaitoa. Vuonna 2000 perustettu *Southern Cross Group* –verkosto⁵³ on jo kolmen vuoden ajan kartoittanut Australiasta ulkomaille muuttavan väestön volyyymia ja ominaisuuksia, sekä pyrkinyt ajamaan ekspatriaattien etuja Australiassa. Verkoston perustajina ja pyörittäjinä toimivat ekspatriaatit itse ja suuri osa työstä perustuu vapaaehtoisuuteen. Viime vuonna verkoston tietokannassa oli noin 3 000 jäsentä ja sähköpostitse lähetettävä bulletin tavoitti noin 6 000 osoitetta. *Southern Cross Group* -verkoston kannustuksesta Australian senaattilla on nyt käynnissä kysely, jossa ekspatriaatit voivat kertoa mielipiteensä australialaisten maastamuutosta ja yhtenä tavoitteena on selvittää, kuinka ekspatriaatit voisivat olla enemmän hyödyksi kotimaansa taloudelliselle, sosiaaliselle ja kulttuuriselle kehitykselle.

Kuten Suomi, myös Australia näkee haasteenaan kasvattaa globaalia kilpailukykyä väestönsä koulutuksen kautta. Kuitenkin juuri globalisaation myötä koulutetulla väestöllä on yhä paremmat mahdollisuudet valita maa, jossa asua ja työskennellä. Asuinmaata vaihdetaan urakehityksen myötä; liikkeestä ja muutoksesta on tullut avainsanoja. Sen sijaan, että keino-tekoisesti yritettäisiin houkuttaa ulkomailta asuvia ekspatriaatteja palaamaan kotimaahan, tutkijat esittävät, että tappio käännettäisiin voitoksi luomalla tiivis ekspatriaattiverkosto, sekä tehokas maasta poismuuttavien rekisteröintijärjestelmä (Cutler 2002; Thompson & Wade 2003). Victorian osavaltiossa, josta noin 35 % maan ekspatriaateista on lähtöisin, tällainen rekisteri onkin jo perustettu ja se on ensimmäinen laatuaan Australiassa. Verkoston rekisteröityminen tapahtuu internetissä⁵⁴. Lisäksi *The Victorian Expatriates Network*⁵⁵ tarjoaa muun muassa tietoa siirtolaisuudesta ja paluumuutosta, mentorointia, rekrytointi-ilmoituksia, verkostoitumislinkkejä, sekä tietoa sosiaalisista aktiviteeteista. Verkostosta vastaavana tahona toimii hallituksen Innovaatio, Teollisuus ja Aluekehitys -yksikkö.

Yhdysvalloissa asuvien sveitsiläisten tutkijoiden ja liikemiesten epävirallinen sosiaalinen verkosto perusti vuonna 1997 *Swiss-List -sivuston*⁵⁶, jonka tarkoituksena on auttaa muita ulkomailta asuvia sveitsiläisammattilaisia. *Swiss-List -sivustolla* voi rekisteröityä ja jättää yhteystietonsa eri alakategorioiden mukaan, kuten biologia ja lääketiede, fysiikka ja matemaattiset aineet, informaatioteknologia, kaupankäynti, ja niin edelleen. Jo kuusi vuotta toimineelle listalle on rekisteröitynyt kuitenkin vain 446 henkilöä. Lisäksi sivustolla on tietoa ja linkkejä muun muassa yrittäjyydestä, työpaikoista, viisumeista, verotuksesta, uutisista, ja paluumuutosta. Sivusto myös ylläpitää erilaisia sähköpostilistoja, joille voi halutessaan liittyä.

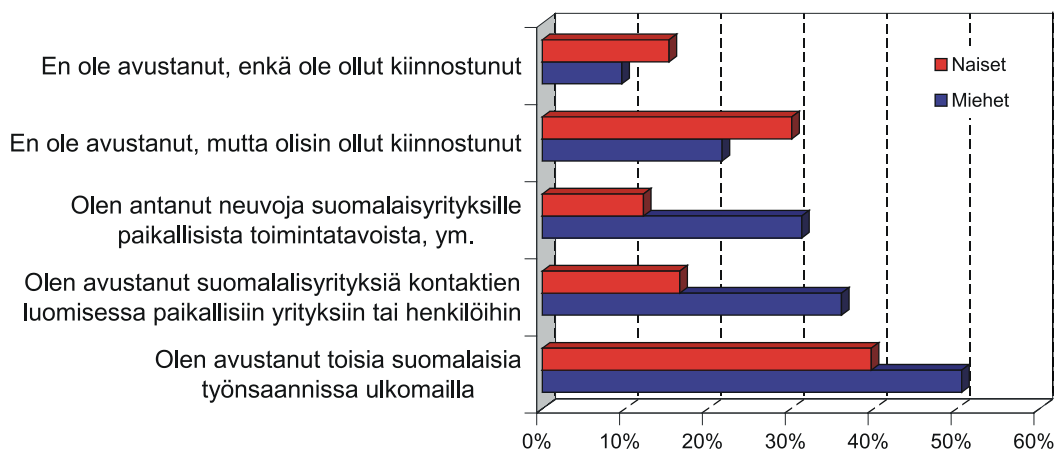
Edellä kuvattujen esimerkkien lisäksi internetistä löytyy tuhansittain erilaisia kansainvälisiä verkostoja ja tällaisessa kilpailussa on kai vain sattumaa, miten joku linkki saa vakiinnutettua asemansa käyttäjien keskuudessa. Jotkut verkostoista on suunnattu tietyillä alueilla asuville, jotkut tietynkielisille. Osa verkostoista on maksullisia, osa ei. *Expat Network*⁵⁷ on esimerkki maksullisesta verkostosta (£66–£78 riippuen asuinmaasta), joka tarjoaa jäsenilleen paitsi yhteystietoverkoston, niin myös työpaikka-tarjouksia ja -hakuja, ansioluettelopalvelun, neuvontaa, uutisia ja keskustelufoorumia. Myös *Euro Expat* -verkosto⁵⁸ on maksullinen (50 € yksityisiltä ja 500 € yrityksiltä) ja se on suunnattu yleisesti eurooppalaisille ekspatriaateille. Euro Expatin liittymisetuina mainitaan muun muassa kontaktit verkoston jäseniin, tiedon ja kokemusten vaihto, mentorointi, keskustelufoorumi, kutsut tapahtumiin, yritysten konsultointi ja työpaikkailmoitukset. *Expat Change*⁵⁹ on puolestaan suunnattu yleisesti englanninkielisille ja *Expatriation*⁶⁰ ranskankielisille, jotka tarjoavat myös työpaikkailmoituksia, asuntoilmoituksia, uutisia, maatietoutta, yhteystietoja, ja niin edelleen. *Linked In* -verkosto⁶¹ poikkeaa hieman edellä kuvatuista, sillä sen tarkoituksena on yhdistää yleisesti verkostoitumisesta kiinnostuneita ammattilaisia. Rekisteröidyttään sivustolle voi alkaa rakentaa omaa verkostoa etsimällä muita rekisteröityneitä muun muassa maan tai toimialan mukaan, ja sitten kutsua heidät oman verkostonsa jäseniksi. Sivustolla tuntuu olevan

kattavasti eri aloilta rekisteröityneitä. Myös *EuroCircle*⁶² on esimerkki tällaisesta yleisesti ammattilaisia verkostoivasta sivustosta, johon kuuluu jäseniä noin sadasta maasta. Sivustolla toimii keskustelupalsta, mutta lisäksi voi liittyä eri maissa toimiville sähköpostilistoille ja alaryhmiin.

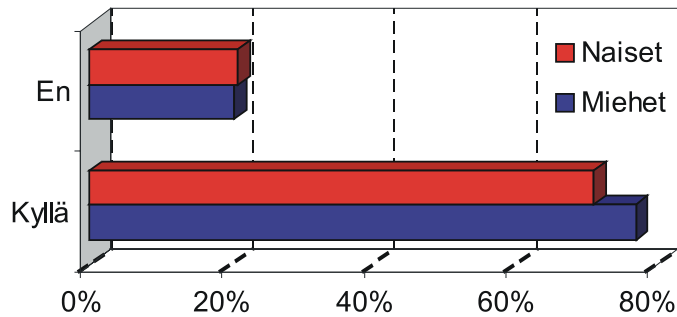
6. Tarvekartoituksen tuloksia

Suomalaisten keskinäiselle verkostoitumiselle ulkomailla näyttää olleen tarvetta: moni internetkyselyyn vastannut sekä ulkosuomalainen että paluumuuttaja ilmoitti satunnaisesti avustaneensa jollain tapaa joko yksittäisiä suomalaisia tai suomalaisyrityksiä, sekä ilmoitti jatkossakin olevansa halukas avustamaan tällaisessa suomalaisten keskinäisessä verkostoitumisessa (kuva 15 & 16). Osa vastaajista tuntui olevan hyvinkin aktiivisia ja toimivan mukana kaikessa ulkosuomalaisuuteen liittyvässä toiminnassa, mutta myös monet vähemmän aktiiviset olivat muun muassa suositelleet suomalaisia paikallisille työnantajille tai esitelleet ihmisiä toisilleen. Lisäksi yleisiä avunantoja olivat kielenkääntö ja tulkkauspalvelut, käytännön elämään liittyvä neuvonta, työnetsintä tai tarjonta, suomalaistuotteiden esittely, luennot ja konsultointi, oikeudellinen neuvonta, ja jopa tilapäismajoituksen järjestäminen.

Myös yritysmaailmassa on havaittu maailmanlaajuisten osaamisverkostojen tärkeys, ja yhdessä haastatelluista yrityksistä oli kokemusta TEKESin rahoittamasta ”*Maailmanlaajuiset Osaamisverkostot – Networks of Excellence*” -hankkeesta. Yrityksen osaamisverkosto-hankkeessa luotiin tekniset perusteet yhtiön päätoimiston ja sen tytäryhtiöiden väliselle verkostolle, jossa kohteena oli eri konttoreissa toimiva henkilökunta ja asiantuntijat, sekä talon sisäinen tietotaito. Tietopohjainen järjestelmä otettiin vastaan hyvin ja nyt se välittää teknistä osaamista, koulutusta muun muassa kulttuurieroista, kontakteja ja ajankohtaisia uutisia (Tykkyläinen 2004). TEKESin hankkeen visioina ovat muun muassa yritysten kansainvälistyminen ja uudet liiketoimintamallit, sekä IT-infrastruktuurin tehokas hyödyntäminen.

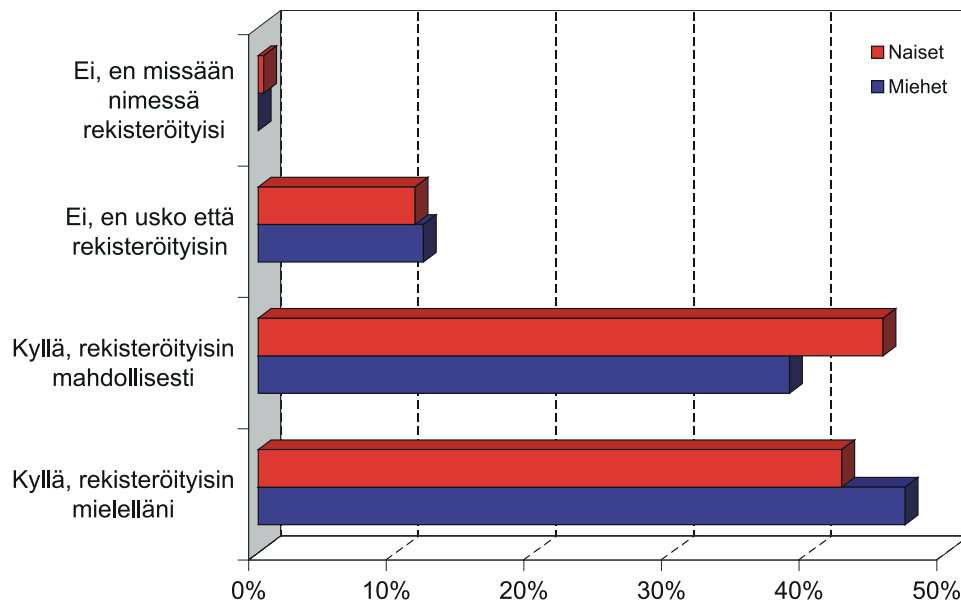
Kuva 15. Avuliaisuus suomalaisten verkostoitumisen edistämässä ulkomailla.

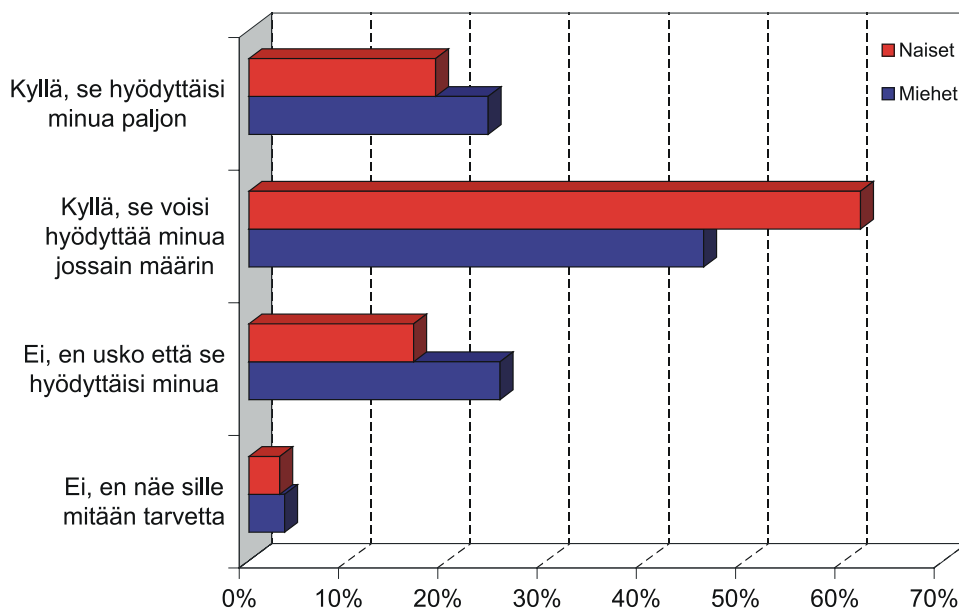
Kuva 16. Kiinnostuneisuus avustaa suomalaisten keskinäistä verkostoitumista jatkossa.

6.1. Tietotaitorekisterin tarve ulkosuomalaisten näkökulmasta

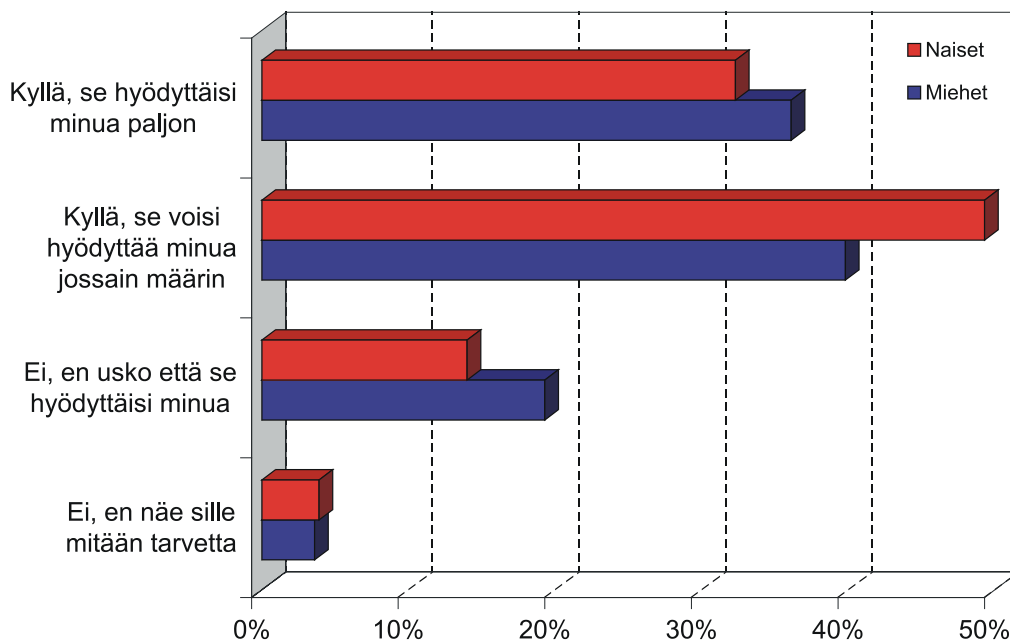
Yleistuntuma ulkosuomalaisten asenteesta mahdollisesti perustettavaa tietotaitorekisteriä kohtaan oli hyvin positiivinen. Lähes kaikki internetkyselyyn vastanneista ilmoittikin rekisteröityvänsä tietokantaan mielellään tai mahdollisesti (kuva 17). Lisäksi yli puolet vastaajista katsoi, että ulkosuomalaisten tietotaitorekisteristä olisi heille hyötyä ainakin jonkin verran, ja noin viidennes näki hyötyä koituvan paljon (kuva 18). Sen sijaan tietokanta ulkomailla toimivista suomalaisyrityksistä nähtiin hyödyllisempänä, sillä noin kolmannes katsoi tällaisesta tietokannasta olevan paljon hyötyä ja vajaa puolet jonkin verran hyötyä (kuva 19). Myös vasta ulkomaille muuttavien suomalaisten kannalta kyselyyn vastaajat näkivät tietokannan pääosin jonkin verran ja huomattavan tarpeellisenä (kuva 20). Lisäksi useassa avovastauksessa kiiteltiin hyvästä ideasta ja toivottiin tiedotusta asian etenemisen suhteen; suurin osa vastaajista olikin jättänyt sähköpostiosoitteensa mahdollisen lisätiedon toivossa.

Kuva 17. Halukkuus rekisteröityä mahdollisesti perustettavaan tietotaitorekisteriin.

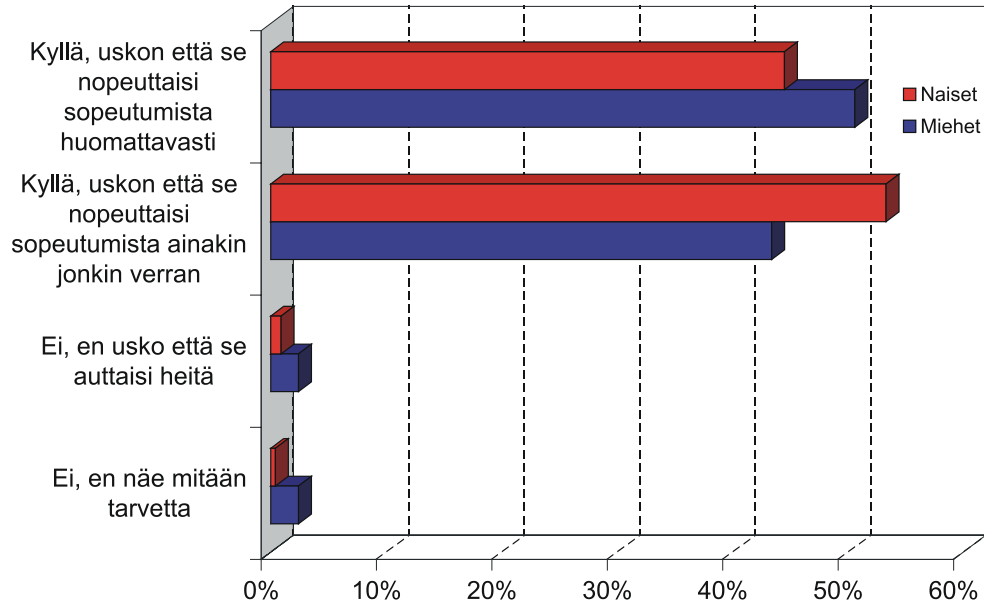

Kuva 18. Mikä hyöty muiden ulkosuomalaisten ja paluumuutajien tietojen saamisesta.

Kuva 19. Mikä hyöty ulkomailla toimivien suomalaisyritysten tietojen saamisesta.

Kritiikkiä mahdollisesti perustettavaa tietotaitorekisteriä kohtaan oli hyvin harvassa vastauksessa. Monissa vastauksissa tosin viitattiin siihen, että muiden maiden ihmiset tuntuvat olevan paremmin verkostoituneita keskenään kuin suomalaiset, tai ainakin innostuneempia asiasta. Lisäksi kommentoitiin sitä, että muissa maissa ideoiden vaihto on vilkkaampaa kuin Suomessa, ja eräs vastaaja näkikin oman roolinsa suomalaisia kannustavana linkkinä kansainvälisessä keskustelussa. Erään vastauksen mukaan Iso-Britanniassa vastaavaa tie-

Kuva 20. Mikä hyöty tietotaitorekisteristä ulkomaille vasta muuttavien suomalaisten sopeutumisessa ja verkostoitumisessa kyseiseen maahan.

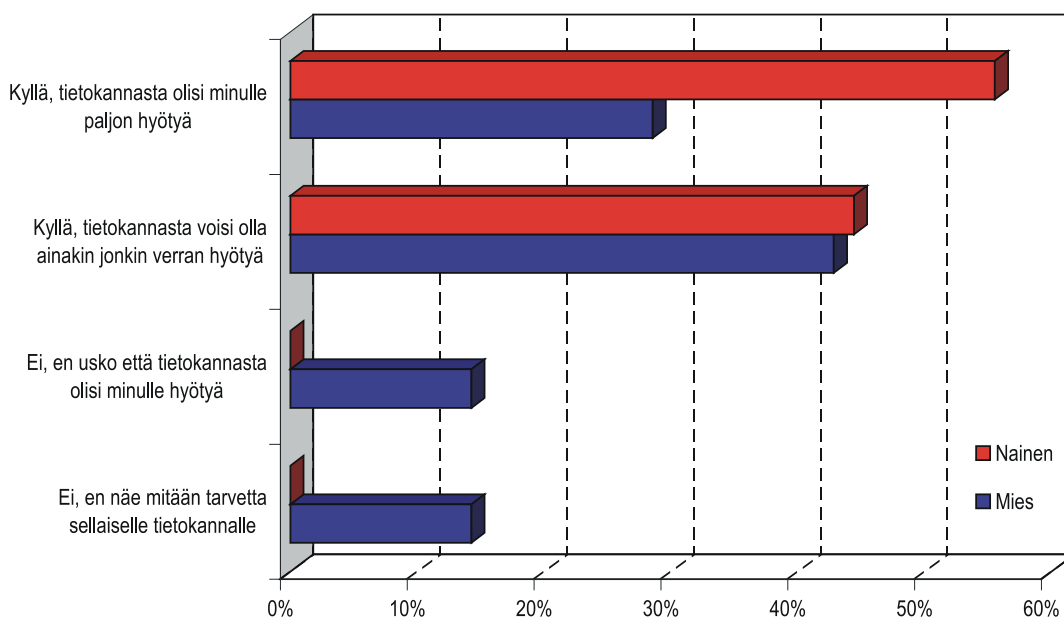
totaitorekisteriä olisi jo kerran yritettykin luoda, mutta vastaajan mielestä idea oli kaatunut suomalaisten kateusmentaliteettiin.

Valtaosa internetkyselyyn vastanneista ulkosuomalaisista näki tietotaitorekisterin puhtaasti työnvälityksen ja oman työllisyyden edistäjänä, sekä oman asuinmaansa verkostoitumisen edistäjänä. Ainoastaan muutamissa kyselyyn tulleissa vastauksissa tietotaitorekisteri osattiin nähdä laajemmin, globaalia suomalaisyhteisöä yhdistävänä verkostona. Yllättäen joissakin vastauksissa nähtiin tarpeellisena tietotaitoverkoston luominen, jollaisia on jo olemassa, kuten jokapäiväiseen elämään liittyvät keskustelufoorumit, yhteydet maassa toimiviin suomiseuroihin ja -kouluihin, sekä tukihenkilöverkostot maittain. Tosin monissa vastauksissa mahdollisesti perustettavan tietotaitorekisterin päätarkoitusta pohdittiin myös syvällisemmin. Erityisesti Iso-Britanniassa asuvat vastaajat katsoivat suomalaisten piirien olevan maailmalla niin pienet, että jo olemassa olevat sosiaaliset verkostot yhdistävät ihmisiä riittävästi. Mahdollisesti perustettavan tietotaitorekisterin tulisikin näiden vastaajien mielestä tarjota jotain uutta ja kattavampaa. Joidenkin mielestä taas paikallisiin ihmisiin solmitut verkostot ovat työsaannin kannalta antoisimpia, joten tietotaitorekisterin rooliksi toivottiin jotakin syvällisempää kuin pelkkä työnvälitysverkosto.

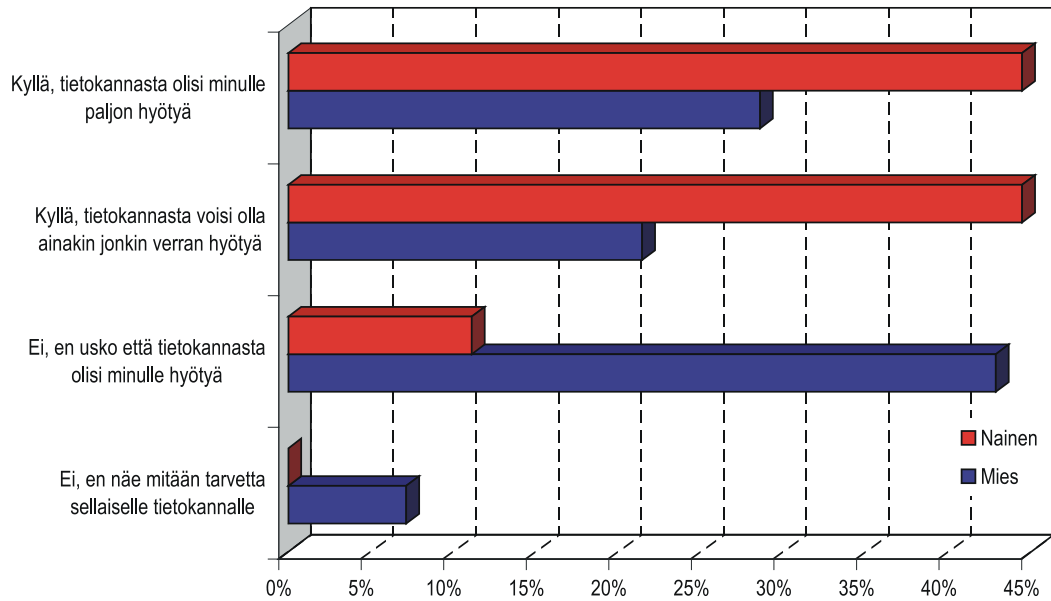
Monet itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivat kääntäjät ja tulkit, sekä projektiluontoisissa tehtävissä toimivat ulkosuomalaiset näkivät mahdollisesti perustettavan tietotaitorekisterin erityisen hyödyllisenä, koska sitä kautta olisi mahdollista saada lyhytaikaisia toimeksiantoja. Monilla jo olemassa olevilla ulkosuomalaisten keskustelupalstoilla näkyikin olevan ajoittain työtarjouksia liittyen juuri käänntöihin, tai muihin keikkaluontoiisiin tehtäviin. Lisäksi monissa vastauksissa oltiin kiinnostuneita saamaan erityisesti suomalaisten palvelualojen ammattilaisten, kuten lääkäreiden, lakimiesten, kampaajien, suutareiden ja lastenhoitajien, yhteystietoja. Eräässä vastauksessa nähtiin hyödyllisenä yleinen tieto siitä, miten suomalaiset ovat sijoittuneet työmarkkinoille ulkomailla ja millaisia verkostoja he ovat työtä hakiessaan käyttäneet. Tämän tiedon katsottiin auttavan hahmottamaan omia mahdollisuuksia paremmin.

6.2. Tietotaitorekisterin tarve paluumuuttajien näkökulmasta

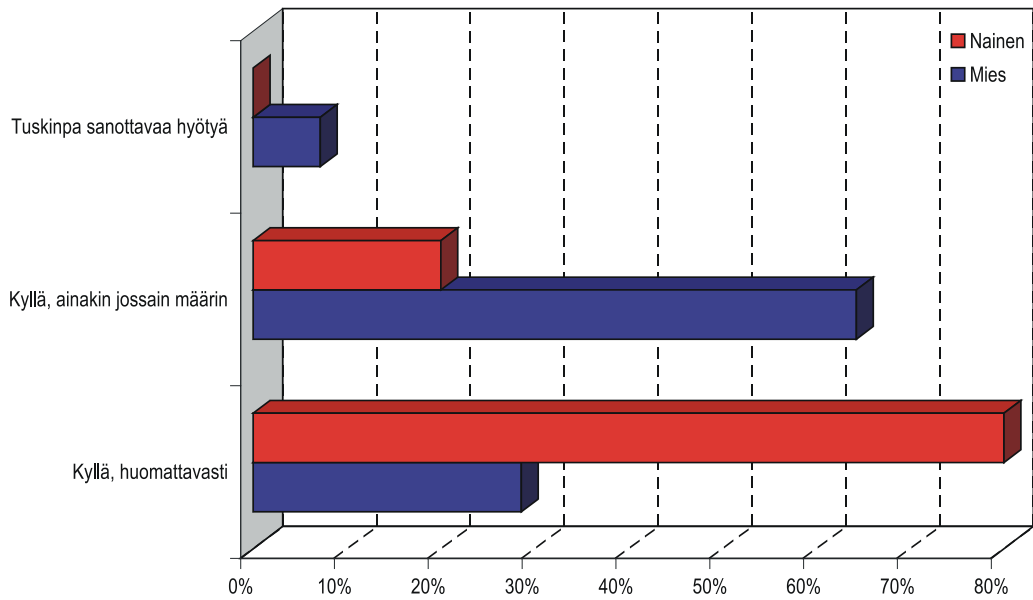
Myös paluumuuttajat pitivät mahdollisesti perustettavaa tietotaitorekisteriä tarpeellisena. Internetkyselyyn vastanneista paluumuuttajista suurin osa katsoi, että ulkosuomalaisten ja paluumuuttajien tietotaitorekisteristä voisi olla ainakin jonkin verran hyötyä. Naisista enemmistö katsoi, että tällaisesta tietotaitorekisteristä olisi paljon hyötyä (kuva 21). Kuten ulkosuomalaiset, myös paluumuuttajat näkivät mahdollisesti perustettavan tietokannan suurimpana hyötynä kuitenkin ulkomailla toimivien suomalaisyritysten yhteystiedot, sillä suurin osa vastaajista ilmoitti tällaisesta rekisteristä olevan paljon hyötyä. Sukupuolittaisessa tarkastelussa voidaan kuitenkin havaita, että miesten mielestä ulkomailla toimivien suomalaisyritysten yhteystiedoista ei niinkään olisi hyötyä (kuva 22). Lisäksi paluumuuttajat katsoivat, että tietotaitorekisteristä olisi hyötyä suomalaisille, jotka muuttavat ulkomaille; naisista 80 % katsoi, että maassa jo asuvien yhteystietoverkosto nopeuttaisi maahan sopeutumista huomattavasti, ja miehistä 64 % katsoi, että tietokannasta voisi olla apua jossain määrin (kuva 23). Eri avustamistapoja kartoittaneen kysymyksen yhteydessä kysyttiin halukkuutta avustaa henkilöiden tai yritysten keskinäisessä verkostoitumisessa tulevaisuudessa. Tähän kysymykseen vastanneista paluumuuttajamiehistä vain puolet olisi jatkossa kiinnostuneita auttamaan, mutta sen sijaan kaikki naiset olivat halukkaita tukemaan suomalaisten keskinäistä verkostoitumista. Mahdollisesti perustettavaan tietotaitorekisteriin rekisteröitymishalukkuutta kartoitettiin viimeisessä kysymyksessä, johon suurin osa naisista ilmoitti rekisteröityvänsä mielellään, kun taas suurin osa miehistä vastasi mahdollisesti (kuva 24).

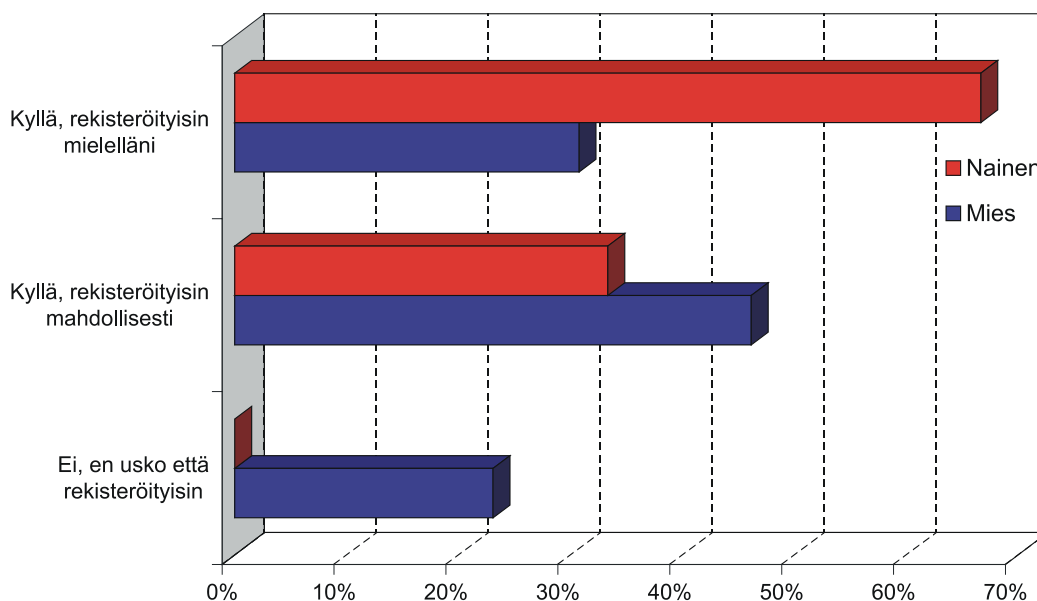
Kuva 21. Kuvittelisitteko, että Suomessa asuessanne teille olisi hyötyä tietokannasta, josta saisitte selville, minkä alan tietotaitoa muilla paluumuuttajilla tai ulkomailla asuvilla suomalaisilla on?

Kuva 22. Kuvittelisitteko, että teille olisi hyötyä tietokannasta, josta saisitte selville ulkomailla toimivien suomalaisyritysten yhteystietoja?

Kuva 23. Voisiko mielestänne entiseen asuinmaahanne vasta muuttaville suomalaisille olla hyötyä tietokannasta, josta he saisivat selville maassa jo asuvien suomalaisten yhteystietoja?

Kuva 24. Olisitko halukas rekisteröitymään mahdollisesti perustettavaan ulkomailla asuvien suomalaisten, paluumuuttajien ja ulkomailla toimivien suomalaisyritysten tietokantaan?

6.3. Tietotaitorekisterin tarve suomalaisyritysten näkökulmasta

Suomalaisia pienyrittäjiä edustavassa Suomen Yrittäjissä on koettu, että kysyntää heidän kansainväliselle yhteyshenkilöverkostolle ulkomailla toimivista suomalaisyrittäjistä on ollut. Suomen Yrittäjät näkivät Sitran tarvekartoitustutkimuksen erittäin tervetulleena ja suhtautuivat positiivisesti ideaan, että ulkomailla asuvien suomalaisten yhteyshenkilöiden verkostoa laajennettaisiin ja täydennettäisiin näin tarjontaa (Palmgren 2004). Suomen Yrittäjien jäsenrekisteriin kuuluu tällä hetkellä 1 002 vientiyritystä, 1 467 tuontiyritystä, sekä 1 785 vienti- ja tuontiyritystä.

Lisäksi mahdollisesti perustettavan tietotaitorekisterin tarvetta kartoitettiin haastattelemalla neljätoista suomalaisyritystä, joilla on toimintaa ulkomailla. Pääasiassa yrityksillä on vientiä ulkomaille, mutta muutamassa tapauksessa myös tuotantoa. Joillakin yrityksillä on ulkomailla myös muutamia suomalaisia työntekijöitä, pääosin asiantuntija-, johto-, tuotevalvonta- tai teknisen tuen tehtävissä. Haastateltaviksi valitut yritykset toimivat mahdollisimman erilaisilla aloilla, jotta näkökulma olisi laajempi. Haastatteluun vastanneet yritykset olivat seuraavilta toimialoilta: maatalouskoneiden valmistus; urheilu- ja harrastusvälineet; vilja-, öljykasvi- ja rehukauppa; laboratorioalan tuotteiden markkinointi; ohjelmistotuotanto; konsulttipalvelut kehitysmaissa; prosessiteollisuuden teknologiatuotteet; taimiteknologia; urheiluvarusteiden valmistus; GSM ja GPRS -mittauslaitteiden ohjelmistotuotanto; metsäkoneiden valmistus; suunnittelu ja konsultointi; työnantajajärjestö; tekstiiliteollisuus.

Haastatteluun osallistuneilla yrityksillä on olemassa jo varsin valmiit yhteistyöverkostot tuotteidensa markkinointiin. Suomalaiset yritykset eivät kuitenkaan olleet verkostoituneet keskenään kuin parissa tapauksessa, sekä joissakin tapauksissa yhteisten toimitilojen kautta. Eräät vastaajista sanoivat suoraan, etteivät olleet kiinnostuneita verkostoitumaan muiden suomalaisten kanssa, koska nämä olivat kilpailijoita, mutta sen sijaan ulkomailta etsittiin sopivia kumppaneita. Muutamalla haastatteluun vastanneella yrityksellä on tytäryhtiöitä maailmalla, mutta monet yritykset käyttävät jälleenmyyjiä, jakeluyrityksiä, sekä paikallisia omia

edustajia ja agentteja. Varsin harvalla myyntiyrityksellä on omia työntekijöitä maailmalla ja niilläkin joilla on, on vain muutamia. Moni vastaaja painottikin, että nykyisissä toimipaikoissa on siirrytty yhä enemmän paikalliseen työvoimaan, koska toiminta on jo vakiintunut. Lisäksi muutamassa yrityksessä kaupankäynti hoidetaan Suomesta käsin ja yhdessä yrityksessä myynnistä vastaa myyntitiimi, joka matkustelee ympäri maailmaa markkinoimassa tuotteita.

Pääosin yritykset ovat tyytyväisiä kokemuksiinsa ulkomaankaupassa ja esimerkiksi Tanskaa pidettiin positiivisena yllätyksenä, koska siellä kaupankäynti on ollut helppoa ja verkostot ovat syntyneet nopeasti. Sen sijaan moni vastaaja totesi, että idässä on ollut ongelmia: erityisesti Venäjällä, mutta myös Kiinassa, Ukrainassa ja Kazakstanissa. Ongelmia on koettu uusien ja luotettavien kumppaneiden löytämisessä, jakeluverkostojen perustamisessa sekä työntekijöiden pysyvyydessä. Lisäksi uudet maat ja asiakkaat tuottavat aina aluksi joitain ongelmia. Konsulttifirmat puolestaan kokevat, että kenttähenkilökuntaa on monesti vaikea palkata alueille, joilla on ilmennyt levottomuuksia, kuten Balkanin alueelle.

Suurin osa yrityskyselyyn vastanneista haastateltavista näki tietotaitorekisteri –hankeidean olevan mielenkiintoinen. Haastatelluista yrityksistä vain yksi oli erityisen kiinnostunut mahdollisesti perustettavasta tietotaitorekisteristä ja kertoi, että sellainen tulisi todella tarpeeseen. Tämän lisäksi kahdeksan yritystä näki, että tietotaitorekisteristä voisi olla hyötyä jossain määrin tai ajoittain. Yrityksistä yksi oli sitä mieltä, että tietotaitorekisteri ei ehkä hyödyttäisi heitä ja neljä sitä mieltä, että tietotaitorekisteri ei hyödyttäisi missään nimessä (taulukko 1). Yrityksen koolla, ulkomaantoimintojen kokemuksen määrällä tai tuotteiden markkina-alueella ei ollut kiinnostuneisuuden kannalta merkitystä, sillä kielteisen kannan syynä olivat pikemminkin jo olemassa olevat verkostot tai toimialan erikoisuus, sekä se ettei yrityksellä ollut suunnitelmissa laajentaa toimintaansa uusiin maihin. Vastaajan henkilökohtaisilla ominaisuuksilla, kuten iällä, koulutustaustalla, asemalla yrityksessä tai ulkomaankokemuksella ei myöskään ollut merkitystä rekisteristä kiinnostuneisuuden kannalta.

Kuten monet tietotaitorekisteristä kiinnostuneet ulkosuomalaiset ja paluumuuttajat, myös kaikki yritykset näkivät rekisteristä koituvan hyödyn rekrytointimielessä. Myös ne yritykset, jotka rekisteristä eivät olleet kiinnostuneet ilmoittivat, etteivät kaipaa enempää työvoimaa ja nykyiset verkostot ovat riittävät, jos tarvetta uusiin rekrytointeihin tulee – eli hekin näkivät verkoston tuoman hyödyn täysin rekrytoinnin kannalta. Näin ollen siinä, missä ulkosuomalaiset ja paluumuuttajat näkivät ulkomailla toimivien yritysten yhteystietojen hyödyttävän enemmän, suomalaisyritykset sen sijaan eivät olleet niinkään kiinnostuneita näistä tiedoista, vaan lähes pelkästään suomalaisosajista.

Taulukko 1. Yrityskyselyyn vastanneiden yritysten koko, markkina-alue ja kiinnostuneisuus tietotaitorekisteriä kohtaan.

Yrityksen toimiala	Henkilöstö Suomessa	työntekijöitä ulkomailla	toiminnot alkoivat v.	Markkina-/tuotantoalue	Kiinnostunut rekisteristä
Vilja-, öljykasvi- rehukauppa	24	Ei	1995	Eurooppa, Baltia, Venäjä, Ukraina, Kazakstan, Pohjois-Amerikka	Kyllä
Laboratorioalan tuotteiden markkinointi	180	Ei	1990-l. lopussa	Aasia, Afrikka, Eurooppa, Etelä- ja Pohjois-Amerikka	Kyllä
Ohjelmistotuotanto	230	Ei	2000	Länsi- ja Etelä-Eurooppa	Kyllä
Konsulttipalvelut	45	Kyllä	1988	Aasia, Afrikka, Itä-Eurooppa, Etelä-Amerikka, Oseania	Kyllä

Taimiteknologia	25	Ei	1970–80 l. vaihteessa	Eurooppa, Venäjä, Kiina, Oseania, Pohjois-Amerikka	Kyllä
Ohjelmistotuotanto	200	Kyllä	1999	Aasia, Eurooppa, Pohjois-Amerikka	Kyllä
Suunnittelu ja konsultointi	900	Kyllä	1980 (1974)	Aasia, Afrikka, Eurooppa, Etelä- ja Pohjois-Amerikka	Kyllä
Työnantajajärjestö	110	Ei	–	Projektien hallinnointi ”koko maailmaan”	Kyllä
Tekstiiliteollisuus	450	Kyllä	1900-l. alussa	Baltia, Venäjä, Pohjoismaat	Kyllä
Maatalouskoneiden valmistus	50	Ei	1999	Eurooppa, Itä-Eurooppa, Venäjä	Ei
Urheilu-/harrastusvälineiden valmistus	712	Kyllä	–	Aasia, Pohjois-Amerikka, Eurooppa	Ei
Prosessiteollisuuden teknologiatuotteet	314 (kaikki)	Kyllä	–	Afrikka, Australia, Eurooppa, Etelä- ja Pohjois-Amerikka	Ei
Urheiluvarusteiden valmistus	64	Ei	1962	Pohjois-Amerikka, Pohjoismaat, Keski-Eurooppa, Japani	Ei
Metsäkoneiden valmistus	41	Ei	1960-l.	Itä-Eurooppa, Venäjä	Ei

Tietotaitorekisterin kautta yritykset olivat kiinnostuneita etsimään työntekijöitä muun muassa lyhytaikaisiin toimeksiantoihin, kuten asiantuntijatehtäviin, ostoskäyttäytymisselvityksiin, markkinointitutkimuksiin, tuotekehityksen seurantatehtäviin ja muihin kartoitustehtäviin. Tämän vuoksi vastauksissa painotettiin yleisesti rekisteröityneen tietotaidon laatua; koettiin, että osaajien pitää olla monipuolisesti eri aloilta ja tietotaidon pitää olla spesifiä, tarkasti määriteltyä. Lisäksi yritykset näkivät, että hyöty ulkosuomalaisten tietotaidoista olisi suurta silloin, kun toimintaa laajennetaan uusille markkinoille tai uusia tuotteita lanseerataan. Konsulttiyritysten toimintaperiaate poikkeaa monista, sillä jokaista uutta projektia varten tarvitsee etsiä tekijät. Monilla konsulttiyrityksillä onkin jo omat henkilörekiesterinsä, mutta monipuolisemman tietotaidon rekisteristä oltiin kiinnostuneita.

7. Pohdintaa tietotaitorekisterin mahdollisesta sisällöstä ja toteutustavasta

Koska monet verkostot tarjoavat lähinnä vain keskustelufoorumeita sekä Suomi-aiheisia uutisia ja tietoa tapahtumista, tilausta tuntuisi olevan useita maita ja ammattialoja kattavalle, ja ehdottoman reaaliaikaiselle tietotaitorekisterille. Monien ulkosuomalaisille suunnattuun internetkyselyyn vastanneiden mielestä rekisterin tulisi olla ”vakavamielinen”, jossa seurannapito ja työasiat olisi rajattu selvästi erilleen. Myös useat haastatelluista yrityksistä olivat sitä mieltä, että tietotaitorekisterin tulisi olla hyvin kontrolloitu ja järkiperäinen, ettei siinä ole ”kaikkea nuppineulasta lentokoneeseen”. Rekisteri voisikin toimia ulkomailla asuvien tai hiljattain Suomeen palanneiden ansioluettelujen esittelyfoorumina, josta selviäisi henkilö- ja yhteystietojen lisäksi henkilön:

- koulutustausta
- toimiala
- työkokemus
- kielitaito
- erityistaidot ja -tiedot
- ulkomaankokemus (vuodet ja maat)
- harrastukset
- valmius toimeksiantoihin ja kommunikatioon (perustelut rekisteröitymiselle)
- tulevaisuudensuunnitelmia ja ulkomailla asumisen pysyvyys

Vastavuoroisesti rekisterissä voisi olla myös ulkomailla toimivien suomalaisyritysten ja it-senäisten yrittäjien esittelyä. Myös yritysrekisteri voisi toimia ansioluettelofoorumin tapaan, eli rekisterissä yritykset voisivat yhteystietojensa lisäksi antaa kuvauksen toimintansa laadusta ja laajuudesta maailmalla. Tärkeitä yleistietoja olisivat:

- yrityksen koko (henkilöstön määrä, liikevaihto, ym.)
- kontaktihenkilöt yrityksessä
- ulkomaantoimintojen laajuus suhteessa Suomen toimintoihin
- yrityksen ulkomaankokemus (vuodet ja maat) ja toiminnan kehittyminen eri maissa
- kokemuksia kaupankäynnistä tai projektitoiminnasta eri maissa
- kytkeytyminen paikallisiin yrityksiin
- avoimet työpaikat/toimeksiantoja
- mahdollisuudet osallistua yrityksen projekteihin (mm. paikallisena avustajana tai eksperttinä)
- uutuudet (tuotteet, projektit, ym.)
- tulevaisuudensuunnitelmia

Internetkyselyyn vastanneiden ulkosuomalaisten ja paluumuuttajien, sekä haastatteluun osallistuneiden yritysten toiveet mahdollisesti perustettavan tietotaitorekisterin kannalta olivat hyvin yleisluontoisia, pitkälti yllä kuvatun tyyppisiä. Lisäksi joissakin internetkyselyn vastauksissa esitettiin erityisiä toiveita, kuten:

- henkilön/yrityksen sijainnin paikantaminen kartalta (paikannimi ei aina riitä)
- ulkomailla työskentelyyn/yrittämiseen liittyviä vinkkejä (työ- ja toimilupa-, viisumiasi-
at)
- tietoa yrityksen päätöksenteosta (mistä asioista päätetään paikallisesti, mistä Suomessa)
- hinnasto palveluille, joita henkilö/yritys kiinnostunut tekemään
- tilastotietoa ja muuta faktaa tutkimustarkoituksiin
- tarvetta kartoitettavia tietoja, ei vain olemassa olevien listausta
- erilaisten rahoituskanavien esittelyä ja kokemuksia niistä (projektirahoitus)
- linkittyminen globaalisti, omien verkostojen kuvaaminen
- asiapitoinen/ammattillinen keskustelufoorumi
- kuukauden suomalaisen valinta ja esittely (*Finn of the Month*)

Koska ulkosuomalaisten elinolot muuttuvat monesti nopeammalla tempolla, varsinkin työkomennuksella olevien, on rekisterin päivittämiseen kiinnitettävä erityistä huomiota. Varsinkin haastatteluun osallistuneet yritykset pitivät tietojen ajanmukaisuutta tärkeänä ominaisuutena mahdollisesti perustettavalle tietotaitorekisterille. Henkilörekisteriin yhteystietonsa jättäneitä voisi lähestyä sähköpostitse jopa noin puolen vuoden välein, jolloin

heitä muistutettaisiin tietojen päivityksestä. Vaihtoehtona tulisi olla myös *tiedot pysyneet ennallaan* -painike, jolloin päivityksestä selviäisi nopeasti. Mikäli henkilö ei päivittäisi tietojaan tai reagoisi muistutusviestiin lainkaan, hänen yhteystietonsa poistuisivat rekisteristä automaattisesti.

Tietotaitorekisterin olisi hyvä toimia myös linkkinä Suomen työmarkkinoille, jolloin ulkosuomalaiset voisivat jo ulkomailla ollessaan tarkastella työtilannetta sekä oman alansa kehitystä Suomessa, ja helpottaa näin mahdollista paluutaan kotimaahan. Jotkin internetkyselyyn vastanneista nostivatkin tämän asian esille ja toivoivat mahdollisesti perustettavan verkoston tiedottavan merkittävistä muutoksista Suomessa (verotus, lainsäädäntö, ym.) sekä kartoittavan työtarpeita ulkomailta Suomeen palaaville.

Hintakysymys nousi erityisesti yrityshaastatteluissa esille, koska sitä kysyttiin suoraan. Sen sijaan internetkyselyyn tulleissa vastauksissa ainoastaan muutamassa viitattiin siihen, että mahdollisesti perustettavan tietotaitorekisterin tulisi olla ilmainen. Yrityshaastatteluissa osa yrityksistä oli sitä mieltä, että hinnalla ei ole merkitystä, jos tietotaitorekisteristä saatava hyöty on merkittävää. Toiset yritykset taas katsoivat, että koska kyseessä olisi lähinnä yrityksen omia verkostoja täydentävä palvelu, ei hinta saisi olla liian korkea. Eräs yrityshaastatteluun vastannut ehdottikin, että palvelu kytkettäisiin osaksi yrityksen käyttämää Finnpron hanketukipalvelua, jolloin uusia lisäkustannuksia ei tulisi. Myös Suomen Yrittäjien mielestä mahdollisesti perustettavan tietotaitorekisterin yksi keskeisistä kysymyksistä on hinta. Laajamittaisen tietotaitorekisterin lähtökohtana tulisi olla suomalainen vientipolitiikka, jolloin kyseessä olisi yhteiskunnan vienninedistämispalvelu ja perustason neuvonta olisi tällöin ilmaista (Palmgren 2004). Eräs yrityshaastatteluun vastannut ehdotti seuraavanlaista mallia:

Ammattilaisia etsivä yritys/yksityishenkilö voisi suorittaa haun tietotaitorekisteristä internetissä ja saisi sieltä listan sopivista henkilöistä ilmaiseksi. Tämä lista sisältäisi tiedot henkilöiden iästä, koulutustaustasta, työkokemuksesta ja maatuntemuksesta. Erillistä maksua ja rekisteröitymistä vastaan saisi haluamiensa henkilöiden yhteystiedot.

Tietotaitorekisterin toimivuuden kannalta erityistä huomiota olisi kiinnitettävä myös ”hakukoneeseen”, jotta halutunlainen henkilö tai yritys löytyisi. Lisäksi monet vastaajat toivoivat tietotaitorekisterin olevan vaivaton käyttää, sillä liian monimutkaiset järjestelmät vievät turhaa aikaa. Hakukategorioina voisi esimerkiksi olla:

- Maa/osavaltio, kunta, tai vastaava
- Kaupunki
- Ammatti/koulutus (hyvin yleispiirteinen, sektorityyppinen)
- Erityistaidot (hyvin spesifejä ominaisuuksia)
- Avain/asiasana

Tietotaitorekisteristä kiinnostuneista yrityksistä suurin osa toivoi, että mahdollisesti perustettavan rekisterin ylläpitäjänä toimisi joku neutraali, ei liian kaupallisesti toimiva organisaatio, jolla olisi resurssit paitsi ylläpitää, niin myös päivittää tietokantaa. Lisäksi nähtiin, että rekisterin tulisi ehdottomasti toimia internetissä, jotta se olisi reaaliaikaisesti saatavilla. Erityistä huolta joidenkin internetkyselyyn vastanneiden ulkosuomalaisten ja paluumuuttajien keskuudessa aiheutti yksilön tietosuoja ja pelättiinkin, että yhteystiedot saattaisivat päätyä väärin käsiin tai niitä käytettäisiin kaupallisiin tarkoituksiin, kuten markkinointiin. Sen sijaan jotkin haastatteluun osallistuneista yrityksistä ilmaisivat huolen siitä, että rekisteröityminen voisi aiheuttaa työnhakijoiden tulvan, jolloin rekisteröityminen yrityksen kannalta olisi pikemminkin riesa kuin etu. Lisäksi eräässä yrityksessä oltiin huolissaan siitä, että tietotaitorekisteri saattaisi synnyttää yritysten välisen kilpailutilanteen asiantuntijoista, joka osajasta saattaisi tuntua siltä, että ”häntä revitään joka suuntaan”.

Mahdollista tietotaitorekisteriä perustettaessa, myös kielikysymystä tulee harkita; olisiko rekisteri pelkästään suomenkielillä, vai myös ruotsinkielillä? Entä palvelisiko rekisteri suurempaa joukkoa, jos rekisteri toimisi ainakin osittain myös englanninkielillä? Muutamissa kyselyymme tullessa vastauksissa ehdotettiin yhteistyötä olemassa olevien organisaatioiden ja verkostojen kanssa (kuten suomiseurat, ym.), sekä jopa muiden Pohjoismaiden kanssa. Eräs Yhdysvalloissa asuva vastaaja kirjoitti, että Amerikan markkinoilla Suomi yksin ei ole mitään, mutta yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa verkostosta tulisi merkittävä.

Ei kuitenkaan riitä, että suomalaisten globaali verkosto luodaan, vaan toimiakseen se vaatii työtä. Erityisesti alkuvaiheessa mainostaminen ja verkostosta tiedottaminen on tärkeää, jotta tieto verkostosta leviää. Aktiivinen tiedotus on kuitenkin tärkeää myös käyttäjäkunnan kasvaessa, jottei käyttäjien into hiivu. Joissakin internetkyselyyn tullessa vastauksissa pohdittiin mahdollisesti perustettavan verkoston onnistumismahdollisuuksia juuri tästä näkökulmasta. Katsottiin, että esimerkiksi Lontoon suomalaisyhteisön verkostot ovat laajat ja tarjoavat paljon palveluita, mutta siitä huolimatta suuri osa Iso-Britanniassa asuvista ei näitä palveluja käytä; osa kiinnostuksen puutteesta, osa palveluista tietämättä. Vastauksissa tähdennettiin tiedottamisen tärkeyttä.

Viitteet

- ¹ Joskin äänestysprosentti ulkosuomalaisten keskuudessa oli kovin alhainen, vain 8,8 % (Tilastokeskus 2003).
- ² Yrittäjien suureen määrään vaikuttanee se, että kyselyä lähetettiin sähköpostitse kohdistettuna muutamille Suomen Yrittäjien kansainväliseen yhteyshenkilöverkostoon kuuluville yrittäjille.
- ³ <http://www.merimieskirkko.fi>
- ⁴ <http://www.uparlamenti.org>
- ⁵ <http://www.suomi-seura.fi>
- ⁶ <http://www.ulkosuomalaiset.net>
- ⁷ <http://www.nettirinki.com>
- ⁸ <http://www.ulkosuomalainen.com>
- ⁹ <http://www.etusivu.net>
- ¹⁰ <http://www.expatrium.fi>
- ¹¹ <http://www.xpat-klubi.fi>
- ¹² <http://www.finn-guild.org>
- ¹³ <http://groups.yahoo.com/group/yfp>
- ¹⁴ <http://isory.cjb.net>
- ¹⁵ <http://groups.yahoo.com/group/Klubilainen>
- ¹⁶ <http://www.suomi-klubi.com>
- ¹⁷ <http://groups.yahoo.com/group/britanniansuomalaiset>
- ¹⁸ <http://groups.yahoo.com/group/ransulista>
- ¹⁹ <http://groups.yahoo.com/group/ruosulista>
- ²⁰ <http://groups.yahoo.com/group/tanska-lista>
- ²¹ <http://groups.yahoo.com/group/tsekkilista>
- ²² <http://www.dundernews.com/viestitaulu>
- ²³ <http://finnurban.net>
- ²⁴ <http://www.suominaiset.com>
- ²⁵ <http://groups.msn.com/ScandinavianLadiesofAmman>

- 26 <http://www.fbcc.co.uk>
- 27 <http://www.fintrade.ch/hagi/index.htm>
- 28 <http://www.kauppakilta.apollo.lv>
- 29 <http://www.dfhk.fi>
- 30 <http://finnish-austrian-forum.org>
- 31 <http://www.trade-finland.com>
- 32 http://www.yrittajat.fi/sy/home.nsf/www/kv_verkosto
- 33 <http://www.agronomiliitto.fi>
- 34 <http://www.safa.fi>
- 35 <http://www.sefe.fi/sefe.asp>
- 36 <http://www.insinooriliitto.fi>
- 37 <http://www.insinooriliitto.fi/kysely>
- 38 http://www.lakimiesliitto.fi/kansainvalisyys/frameset_tietopiste.html
- 39 <http://www.metsanhoitajat.fi>
- 40 <http://www.ykl.fi>
- 41 <http://notes.pc.helsinki.fi/tjsuite/organ500.nsf/WebEmployee>
- 42 <http://jykes.ohoi.net>
- 43 <http://www.ljk.fi/rekisteri/index.html>
- 44 <http://www.sci.fi/~falco>
- 45 <http://www.returnticket.net>
- 46 <http://www.palmut.fi>
- 47 <http://personal.inet.fi/yhdistys/pohjanmaan.paluumuuttajat>
- 48 <http://pakistanidcard.nadra.gov.pk>
- 49 <http://www.tokten.org.pk/phs.asp>
- 50 <http://www.ocac.gov.tw/english/index.asp>
- 51 <http://www.poea.gov.ph>
- 52 <http://www.owwa.gov.ph>
- 53 <http://www.southern-cross-group.org>
- 54 <http://www.anzatechnet.com/vicgov/registerMember.jsp>
- 55 <http://www.anzatechnet.com/vicgov/index.jsp>
- 56 <http://www.swiss-list.com>
- 57 <http://www.expatsnetwork.co.uk>
- 58 <http://www.euroexpat.net>
- 59 <http://www.expatchange.com>
- 60 <http://www.expatriation.com>
- 61 <https://www.linkedin.com>
- 62 <http://www.eurocircle.com>

Lähteet

- Cardwell, William, Manu Mäkelä, Juha Jokinen & Mikko Kumpulainen (1999). Attracting foreign investment into early-stage Finnish technology companies. Sitran julkaisusarja 215, LTT-Tutkimus Oy:n julkaisusarja B154.
- Coe, Neil & Timothy Bunnell (2003). Spatializing knowledge communities. Teoksessa: Global Networks 3, s.437–456. Blackwell Publishing Ltd.
- Cutler, Terry (2002). The missing link is an expat web. Business Review Weekly, 18.4.2002.

- http://www.southern-cross-group.org/archieves/Australian%20Diaspora/Article_BRW_18_April_2002.pdf
- Hailikari, Milla, Stina Immonen, Niina Kokko, Merituuli Herrala, Antti Salminen & Marika Ahola (2000). Osaamiskeskus-mallin kehittäminen – kuinka osaaminen saadaan leviämään. Työministeriö, Helsinki.
- <http://www.mol.fi/esr/hyvatkaytannot/osaamiskeskus.pdf>
- Hautamäki, Antti (2001). Suomi muutosten edellä. Raportti Suomen haasteista. 74 s. Sitran raporttisarja 6.
- Hautamäki, Antti (2003). Kyllä Amerikka opettaa. Hyvinvointivaltio muutosten edessä. 124 s. Sitran julkaisusarja 259.
- Hännikäinen, Heidi (2004). Sähköpostivastaus, Agronomiliitto, 9.1.2004.
- Kaihlanen, Juha (2003). Nokia on investoinut eniten suomalaisista yrityksistä. Helsingin Sanomat, 23.12.2003.
- Kairinen, Martti, Seppo Koskinen, Ahti Laitinen, Jukka Niemelä & Heikki Uhmavaara (2003). Työelämän muutossuunnat. Työsopimuslain seurantatutkimuksen 1 osaraportti. Työpoliittinen tutkimus 252. Työministeriö, Helsinki. <http://www.mol.fi/ammatit/tutkimus%20252.html>
- Korkalainen, Sari (2002). Reintegration of returning workers. A case study from the Philippines. 77 s. Turun yliopiston maantieteen laitoksen monisteita 24.
- Korkiasaari, Jouni (2003). Suomalaiset maailmalla. <http://www.utu.fi/erill/instmigr/art/joukork1.htm>
- Lehtovirta, Hilikka (2004). Sähköpostivastaus, Metsänhoitajat, 7.1.2004.
- Lorenzen, Mark (2001). Clusters, localized learning and policy. Teoksessa: Maskell, Peter (ed.) (2011). Innovation and learning for competitiveness and regional growth. Nordregio report 2001:4. <http://www.nordregio.se/Files/r0104p73.pdf>
- Palmgren, Thomas (2004). Suullinen tiedonanto, Suomen Yrittäjät, 8.1.2004.
- Peltola, Marja-Liisa (2003). Sähköpostivastaus, Arkkitehtiliitto, 19.12.2003.
- Rajakangas, Ulla-Maija (2004). Sähköpostivastaus, Lakimiesliitto, 18.2.2004.
- Ruckenstein, Minna & Eija Stark (2003). Osaajien markkinat. Luonnos 4.12.2003.
- Saviaro, Marja (2002). Ulkomaankomennukset iso haaste yrityksille. Kaleva 28.11.2002.
- Saxenian, AnnaLee (2002). Local and global networks of immigrant professionals in Silicon Valley. 87 s. Public Policy Institute of California, San Francisco.
- Science and Technology (2002). The Report of the High Level Committee on the Indian Diaspora. Chapter 33. <http://indiandiaspora.nic.in/diasporapdf/chapter33.pdf> (teoksessa: <http://indiandiaspora.nic.in/contents.htm>).
- Somari, Marjo (2004). Suullinen tiedonanto, Helsinki Consulting Group, 3.2.2004.
- Thompson, Matthew & Matt Wade (2003). Go forth and network, expatriates urged. The Sydney Morning Herald, 18.12.2003. <http://www.smh.com.au/articles/2003/12/17/1071337032982.html?from=storyrhs>
- Tilastokeskus (2003). Eduskuntavaalit 1983–2003. Päivitetty 27.03.2003. <http://statfin.stat.fi/StatWeb/table.asp?TT=2&LA=fi&DM=SLFI&PA=Oi58e999&D1=0-9&D2=a&D3=1>
- Tykkyläinen, Mikko (2004). Suullinen tiedonanto, Larox Corporation Oyj, 3.2.2004.
- UNDP (2003). TOKTEN programme. <http://www.tokten-vn.org.vn/introduction.html> ja <http://www.tokten.org>